

Nemunas

Nr. 5
(854)

2013 m.
vasario 7–13 d.

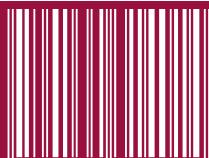
Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Romualdas INČIRauskas. „Vaizdasėjis“.

20 p.

9 770 134 314 014

Eilėraštis Dionizui Poškai

Dionizai Poška, pabučiuok Adomą
Mickevičių, šaltu absurdžišku bučiniu,
Lietuvos nebéra, nebér bičių, skraidančių
vasarovidžiais viršum Marcinkonių
bažnyčios, vargonininkas numiré, šalta.
Ak šalta pavasario meilė, neršiant
upėtakiams Ūloj ir Merky, Dionizai,
šalta pasaulys, kur bibliaja,
caras, pora upėtakių,
senas Mickevičius klūpo Paryžiuje,
Nemunas, piktas ir kvailas
mūsų sienų sargybinis,
mūsų šunų, mūsų vaikų,
mūsų vilkdalgių Lietuvos,
filomatai ir filaretai dar gieda,
paklausyk, Dionizai, kokia didelė
Lietuva: kiek skruzdžių, arklių,
kiek karvių ir dievo karvyčių,
atvarytų iš kito pasaulio,
iš pasaulio, kur gieda niūrus Vaidevutis,
gieda Prūsija, vištос, einančios mirti,
gieda Mickevičius, apleisdamas Lietuvą,
gieda akmenys, gieda ugnis,
gieda balta dilgėlė
palei Trakus, ak, palei Trakus
kruvina dilgėlė,
suuodusi kraują Kęstučio,

kraują seno toatoriaus, ugnies,
karaimo, ruso, vokiečio lenkišką kraują,
kmynų, takažolių mégstamą kraują,
kraują molio širdies, srūvantį
nuo Himalajų, per Kolumbo
valgomas spalgenas
trykštantį kraują... Pašauk, Dionizai,
pašauk Kristijoną, mužiką,
raunantį plaukus, beprotį
iš Breigelio smuklės, iš Olandijos,
iš Belgijos miežių putpelę,
iš kanapių, kaliausių,
pernokusių šilo mėlyninių,
mekšro, neršiančio Snaigyno ežere,
iš kuojos, žiedlapiai, iš pelekų,
Dionizai, Lietuvą, seną, mužikišką,
apsimetusią durniais, donelaičiais,
širdim, pašauk tuos, kurie klauso:
žvirblį, voverę, žmogų, Mickevičius
miršta toli, Prancūzijoj,
Prūsija miršta, miršta šaknis dilgėlės,
Adomas, hebrajai, eskimai, užslenka
ledas tamsus, Dionizai,
hebrajiškas, lenkiškas,
vokiškas ledas, širdie,
o širdie Lietuvos.

Sigitas Gedas

Dariaus JUREVIČIAUS iliustracija

Išgirdusi didžiuosius tautos šauklius

Vasario 4 d. Kauno miesto rotušėje rašytojai Aldonai Ruseckaitei už romaną „Šešėlis JMM“ įteikta Bernardo Brazdžionio premija. Kauno miesto savivaldybė yra išteigusi tris apdovanojimus: Poezijos pavasario, Kultūros ir meno bei B. Brazdžionio. Be to, kasmet renkamas Išimintiniausias menininkas. Ši kartą iškilmėse kalbėta ir apie dar vieną Kaunui svarbų apdovanojimą – Maironio premiją, dėl kurios dar teks susitarti menininkams ir miesto valdžios žmonėms. Tačiau šiuos du didžiuosius poetus simboliškai jau dabar susiejo A. Ruseckaitei darbai. Romanas „Šešėlis JMM“ – tai kiek beletrizuotas, rašytojos vaizduote apipintas Maironio gyvenimas. Šių dviejų vardų ir nuveiktyų darbų svarbą šiandienos sumaišyje pabrėžė apdovanojimo komisijos pirmiškiams, rašytojas Gediminas Jankus. Jo manymu, tai yra pakylėjimas virš melo, apgavysčią, apskritai kasdienos menkystės, galimybė nuskaidrėti. „Tik antrą kartą skelbiame ir pagerbiame B. Brazdžionio literatūrinės premijos laureatą, tačiau matome, kokio atgarsio ir populiarumo ši premija sulaukia tarp kūrėjų, kūrybių sajungų ir leidėjų. Tad rašytojo, Kauno meno kūrėjų asociacijos pirmmininko Petro Palilionio idėja, radusi miesto vadovų pritarimą, tampa reiksminga ne tik B. Brazdžioniui, bet ir iškiliems rašytojų kūriniams pagerbti. A. Ruseckaite savo biografiniu romanu „Šešėlis JMM“ atskleidė kitokį, neįprastą, netradicinį didžiojo poeto portretą. Chrestomatinis įvaizdis, panaudojus kruopščiai surinktus ir menkai težinomus ar visai nežinomus gyvenimo faktus, atgyja, tampa žmogiškas, artimas, suvokiamas. Tačiau tai né kiek nesumenkina poeto reikišmingumo, charakteringos detalių pateiktos atsakingai, nežeminant, nesivaikant pigios sensacijos. A. Ruseckaite, Maironiui skyrius ne vieną straipsnį, laišką, esę, studiją, nuolat, daugelį metų kryptingai puoselėja Poeto atminimą“, – kalbėjo G. Jankus. Pirmuoju šios literatūrinės premijos laureatu tapo Petras Palilionis už knygą „Tautos šauklio aidai. Etiudai apie poetą Bernardą Brazdžionį“. Ši kartą komisijos, kurią sudarė Rašytojų sąjungos Kauno skyriaus pirmmininkas Vidmantas Kiaušas-Elmiškis, savaitraščio „Nemunas“ vyriausasis redaktorius Viktoras Rudžianskas, poetė Enrika Striogaitė, Kultūros ir meno poskyrio vyriausioji specialistė Vida Jasaitytė ir G. Jankus, sprendimu premija buvo skirta A. Ruseckaitei. Komisijai buvo pateiktos ir kitos kandidatūros: Petro Venclovo romanas „Kartybių taurė – iki dugno“, Eugenijaus Ališankos esę ir pastebėjimų knyga „Gatvė tarp dviejų bažnyčių“, Viktorijos Daujotytės literatūrinį ižvalgų rinkinys „Laisvojo mąstymo properšos“ ir Tautvydos Marcinkevičiūtės poezija „Greitaeigis laiko liftas“.

„Praėjusiais metais per Lietuvą nuvilnijo Maironio 150 metų jubiliejaus renginiai. Dar kartą prisiminta Maironio kūryba. Šiais metais minėsi-

Laureatė Aldona Ruseckaite.

me 1863 m. sukilio 150-ąsias metines. Sukilimas patyrė pralaimėjimą, tauta suprato, kad ne tik ginklu ir dalgiai galima kovoti už laisvę. Atgimimo metais kova vyko su Maironio ir B. Brazdžionio dainomis. Šiandien susirinkome pasveikinti laureatę, kuri, kruopščiai išanalizavusi Maironio gyvenimą, kūrybą ir palikimą, parašė romaną „Šešėlis JMM“, ji ir komisija, ir miesto taryba pripažino vertą B. Brazdžionio premijos. Aš dėkoju laureatėi ne tik už šią knygą, bet ir už renginius, skirtus Maironio jubiliejui“, – B. Brazdžionio premijos laureatė sveikino Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas. Aktoriai Virginija Kochanskytė, Petras Venslovas bei A. Smetonos gimnazijos mokiniai skaitė B. Brazdžionio eiles ir išstraukas iš A. Ruseckaitei knygos „Šešėlis JMM“. Liaudies ir lietuvių kompozitorių dainas atliko solistai Liudas Mikalauskas ir Egidijus Bavininkas, jiems akompanavo Virginija Unguraitytė. Tačiau net ir tokia atmosfera apdovanotajai rašytojai nepadėjo nurimti. Ji kaip niekad buvo santūri ir nedrasti. „Turiu pasakyti, kad šie du orūs klasikai – Maironis ir B. Brazdžionis – man yra per didūs, per griežti, todėl jaučiuosi esanti jų šešelyje. Tačiau kažkokia jėga mane atbloškė čia. Kartais vaduotis iš griežtumo ir atsakomybės gniaužtų padeda moteriškas lengvabūdiškumas, emocijos ir jausmai. Taip mėginu priartėti ir prie klasikų. Džiaugiuosi tuo, ką radau taip ilgai būdama vienoje vietoje, o nesiblaškydama po pašauli. Mane persekiojo Maironio šešėlis. Su juo kalbėjausi, diskutavau tol, kol pavyko uždaryti iš knygą. Kartu keliauja ir B. Brazdžionis, kurio pėdomis sekū ir kaip muziejaus vadovė. Nuosirdžiai dėkoju miesto merui, tarybai ne tik už tai, kad įvertino mano pastangas, bet ir už tai, kad nuolat jaučiame paramą kultūrai“, – rotušėje pir-

madienį kalbėjo A. Ruseckaite, prisiminusi savo susitikimus su Maironiu *muziejiškai* ir su B. Brazdžioniu – realiame gyvenime.

Laureatė iškilimą proga sveikino Lietuvos rašytojų sąjungos pirmiškias Antanas A. Jonynas. Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyriausiojo redaktoriaus Valentino Sventicko kalba:

V. Sventicko kalbą šiandien pristatome ir jums.

Bernardo Brazdžionio premiją šiemet pelno Aldonas Ruseckaitei knyga „Šešėlis JMM“.

Taigi knyga apie Maironį. Iškilmės vyksta Kaune. Knyga apie Maironį turi priminti Maironio „Jaunąją Lietuvą“. Šioje poemoje išskyta išpudingas Kauno, kaip miesto, meninių vaizdas, iškyla Kauno universitetas, išugdės Lietuvai tautiško nusiteikimo energingą jaunimą. Vytauto Didžiojo universitetas, Kauno universitetas, paruošė kurti ir veikti šiandien teikiamos premijos vardininką Bernardą Brazdžionį, beje, vadovavusį ir Maironio literatūros muziejui nuo 1940-ųjų iki pasitraukimo į Vakarus. Dabartinė to muziejaus šeimininkė rašytoja Aldona Ruseckaite iргi baigė Kauno universitetą. Jos knygoje, be kitų vaizdų, taip pat kuriamas Kauno gyvenimo paveikslas. Margaspalis ir sodrus.

Joks semiotikas neturėtų vilties tikėtis, kad šiandien čia vykstantis veiksmas galėtų sulieti į vieną tiek daug kaunietiškos paradigmos ženklu!

Petras Palilionis, pernykštis šios premijos laureatas, yra rašęs: „Tūkstančių nekantriai lauktas, šimtų entuziastingai sutiktas, dešimčių su ašaromis akyse garbintas, lietuvių literatūros klasikas, XX šimtmecio bendraamžis poetas Bernardas Brazdžionis tolsta. Tolsta greičiau, negu buvo galima tikėtis.“

Nukelta į 4 p.

Sveikinimo kalbą skaito Valentinas Sventickas.

4 Vyksmas

Išgirdusi didžiuosius tautos šauklius

Atkelta iš 3 p.

Aišku, ką dygusis norėjo pasakyti.

Ir kartu aišku, kad reiškiniai, kurie, aktualijų gyvenimo stelbiami, tartum tolsta, iš mūsų gyvenimo visgi neišeina. Tarkime, kaip mūsų visų téviškés. Vieni jas matome žiūrėdami iš Vilniaus, kiti iš Kauno, dar kiti iš Dublino ar Los Andželo. Matome tas sodybas, ar iš toliau, ar iš arčiau, ar tebesančias, ar likusias tik atminty.

Didieji literatūros kūriniai taip pat yra mūsų téviškés. Apie jas irgi reikėtų sakyti tai, ką apie téviškes sakiau. Žinau iš patirties, kad maždaug tokie iškilimų kalbėtojo žodžiai išklausomi kaip literatūra. Ką aš galu? Tik pasakyti, kad tie žodžiai nebuvu proginė retorika.

Maironio kūryba, veikla, visas jo gyvenimas suvokiamas kaip visų mūsų idealioji téviškė. Téviškė, iš kurios prasideda Tévynė. Negalime dėties, deja, idealistais. Ketinai čia pasakyti, kad dabartinėje Lietuvoje yra žmonių, kuriems Maironis ir jo idealai visai nerūpi. Bet taip kalbēti nemandagu, mandagiai bus tarti, kad net nieko apie jį neišmanantys žmonės susiformavo veikiami Maironio, jiems patiemis tartum nežinant.

A. Ruseckaitė, šiu iškilimų svarbiausioji veikėja, jau bus spėjusi pagalvoti – palaukite, o kur čia esu aš? Miela Aldona, čia ir esi – B. Brazdžionis, Maironio, Kauno, téviškės, literatūros paradigmose. Jų nusipelniausi!

A. Ruseckaitė parašė knygą, kurią jai buvo lemta parašyti. Parašė gerai. Literatūros kūryba ir dar-

bas, kurį žmogus (rašantis) dirba, neturėtų būti siejama.

Teisinga teorija.

O dabar – gyvenimas.

A. Ruseckaitė, Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktore, darbo metams bėgant patiria: paikas yra įsivaizduomas, kad žmonės žino visa, ką žinome mes, nelaimingi laimingi lituanistai.

Sis praregėjimas – jau kalba apie knygos turinį – buvo vienas svarbiausiai. Juo labiau pasinaudota knygos ir jos personažo labui, sąmoningai susitaikius su lengvai nuspėjamomis kolegų replikomis. Sveikinu šią drąsqą!

A. Ruseckaitė rado būdą kalbēti apie Maironį visiems, kartu nenuvildama šį tą žinančiųjų.

Gabrielė DAMBRAUSKAITĖ

Sesuo Valkirija

Kaune pristatyta Mildos Kulikauskienės knyga apie žymiausio Lietuvos menininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio seserį Valeriją. Šiek tiek keista kalbėti apie žmogų, kuriam paskirta storiausia monografija, kaip apie tokį, kuris labiau buvo šalia, o ne dėmesio centre. Tačiau Lietuvoje M. K. Čiurlionis yra tokio dydžio ir svarbos asmenybė, kad visą gyvenimą besirūpinusieji jo palikimu taip pat laikomi vienais ryškiausiai kultūros veikėjų.

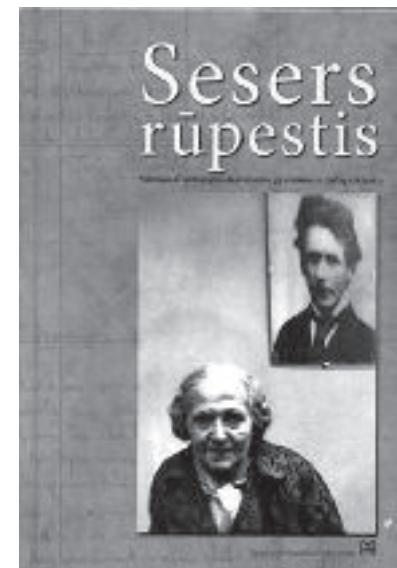
Knygoje atskleisti iki šiol niekur nepublikuoti Čiurlionių šeimos gyvenimo faktai, Valerijos Čiurlionytės-Karužienės tapybos darbai, kurių keletą galėjo pamatyti ir dalyvavusieji knygos pristatyme. Trumpą V. Čiurlionytės biografiją galime prisiminti ir šiandien.

Ji gimė 1896 m. Druskininkų miestelyje, gausioje devynių vaikų šeimoje buvo priešpaskutinis vaikas. Savo vyriausiam broliui M. K. Čiurlioniu padėdavo tvarkytis studijoje, nors, kai jis mirė, Valerijai buvo tik trylka metų. Jis ir pravarde visiems šeimos nariams sugalvodavo. Taip Valerija tapo Valkirija, Vilkeliu – tikriaujasi ne vien dėl yardo skambesio, bet ir dėl tvirto charakterio. Visi Čiurlionių vaikai buvo muzikalūs, bet tik viena Valerija pasuko vizualaus meno pusėn. Iš pradžių, 1913–1915 m., ji studijavo pedagogiką Vilniuje ir Petrapilyje (dab. Sankt Peterburge), tačiau nuo 1916 m. pasuko menų link ir studijavo Maskvoje, tuo pačiu laiku lankydama dar ir Šaniavskio universitetą. 1923–1924 m. studijavo menus Berlyne, Orliko studijoje, o 1924–1926 m. – Ciuricho universiteto Meno istorijos fakultete. Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu V. Karužienė dir-

bo pedagoginių darbų ir tik nuo 1945 m. pakviesta būti M. K. Čiurlionio galerijos kuratore, šias pareigas ji ėjo iki 1982 m.

V. Karužienė labiau nei kiti broliai ir seserys domėjos vaizduojamaja genialiojo menininko kūryba. Būdama visai jauna, prie Vilniaus artėjant Pirmojo pasaulinio karo liepsnoms, ji, siekdama apsaugoti M. K. Čiurlionio kūrinius, vežė juos į Maskvą. Vėliau darė viską, kad darbai būtų grąžinti į Lietuvą. Knygos pristatymo vakare dalyvavęs Kastytis Zakys, kurį vėl po daugelio metų susirado monografijos autorių, prisiminė dar vieną panašią istoriją, kaip V. Karužienė baiminosi duoti M. K. Čiurlionio kūrinių Maskvoje, kurioje jis turejo daugybę beveik fanatiškų gerbėjų. Iškilo reali grėsmė, kad paveikslai ten bus nugalbenti, tačiau nežinia ar sugriš“, – močiutės pasakojujis prisimena anūkas, detalią knygos autorių medžiagą papildęs jaukias tuomečio vaiko prisiminimais. Jam, kuris tuo metu buvo labai arti motulės ir žinojo visas smulkmenas, knyga pasirodė itin įdomi.

„Pirmoji dalis – tikras trileris. Iš pradžių maniau, kad knyga tik pavartysiu, dalimis paskaitinėsiu, tačiau neįjucia perskaiciavusi visą. Gal kam ir nebus įdomi V. Karužienės asmenybė, bet aprašant ją autorei pavyko atskleisti placią to meto kultūros panoramą. Juk tai buvo žmonės, kurių Lietuvą“, – teigia anūkas. Jis prisimena V. Karužienę buvus inteligentišką, tačiau savo pranašumo niekada nedemonstravusią. Orumas ir drąsa buvo įgimti ir nė kiek nepriminė turgaus chamizmo. Todėl ji galėjo be baimės nekviesta į tuometės

kultūros ministrės Jekaterinos Furcevos kabinetą ir paprašyti atsisesti. J. Furceva gerbė ir net savotiškai prisibijojo V. Karužienės, kuri aiškiai žinojo, ką ir kodėl daranti, labai daug padėjo rengiant galeriją.

Šios savybės leido pasiekti tai, ką šiandien vos įmanoma sutalpinti į storiausią monografiją. Aldona Bendorienė, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro redaktorė, dabar jau su šypsena prisimena išgastą, kurį patyrė išvydusi Mildos Mildažytės-Kulikauskienės surinktą medžiagą. Jos buvo daugybė. Tekstai, prisiminimai, dokumentai, nuotraukos, reprodukcijos, laiškai – šūsnys popierių. Todėl kaip didžiausią iššūkį prisimena mėgimimą viską sudėlioti, susisteminti ir patraukliai pateikti skaitytojui.

Knygoje gausu istorinių faktų, liudijančių, kokių sunkumų sukelė carinis Rusijos režimas, Pirmasis ir Antrasis pasauliniai karai, kokiai įtaką kultūrinių veiklai darė sudėtingas pokario gyvenimas. Ne vienus metus medžiagą knygai rinkusi autorei pasakoja atradusi ir iki šiol niekur nepublikuotų laiškų. Visa tai padėjo sutelkti ir struktūruoti V. Karužienės kažkada ištartas mintis: „Mano egzistencijos tikslas – dirbtį jo naudai.“ Tai ir tapo savotišku leitmotyvu, atskirkartojančiu visoje kultūrininkės gyvenimo istorijoje. Knygoje „Sesers rūpestis“ daugiausiai dėmesio skiriama buvusių bendradarbių ir bičiulės veiklai, susijusiai su jos brolio M. K. Čiurlionio kūrybos išsaugojimu.

Redaktorė su dėkingumu prisimena knygos autorių kruopštumą ir dėmesingumą. Dirbant buvo patikrinta kiekviena detalė, todėl ir knyga tapo pažintinė.

Po V. Čiurlionytės-Karužienės mirties M. Kulikauskienė išteigė M. K. Čiurlionio draugiją, nes iki tol ilgai dirbo ir gerai pažinojo M. K. Čiurlionio seserį. 2006 m. ji išleido dailininko piešinių, kompozicijų, eskizų ir grafikos darbų katalogą.

A. Ruseckaitė sukūrė pusiau fotografinių, pusiau bēletristinį pasakojimą, retą lietuvių literatūroje, įveikė galimą nuobodybę, išvesdama sąlygiškus personažus – šešelį ir Profesorę. Jos biografinių etiudų menas skleidžia lietuviškos dvasios šviesą.

Ar žinote, kada visiems nusibosta kalbantis kritikas? Kai sako teisybę ir argumentuoja.

Taigi malonai prašom.

A. Ruseckaitė savo knygoje remiasi nuodugniu Maironio gyvenimo, jo paliudijimu, archyvu, korespondencijos, amžininkų vertinimo pažinimu. Skelbtų ir neskelbtų dalykų žinojimu. Subtiliomis neskelbtinumų interpretacijomis. Kas autentika, o kas galimos versijos, – knygoje dorai atskirta.

Baigiant.

Cia, Kauno rotušėje, galėjo kalbėti ne tik Maironis, ne tik Brazdžionis, bet ir Kazys Binkis, šiaip ar taip, žaisminėsnis žmogus.

Ar Maironis būtų parašė visa, apie ką premijuotoje knygoje kalbama, jeigu nebūtų buvę jo beatricių?

Maironis metė meškerę tol. Užkibo – ir Aldona Ruseckaitė.

Zenono BALTRUŠIO nuotraukos

Darbas prasidėjo, kai prieš keliolika metų ji pasiūlė Jadvygai Čiurlionytei parašyti prisiminimus apie seserį Valeriją. Ji parašė sesers biografiją su komentariais ir prisiminimais iki darbo muziejuje, kuriami Valerija įsidarbino 1945 m.

Tuo metu M. Kulikauskienė kartu su ilgamečiu Druskininkų M. K. Čiurlionio memorialinio muziejaus vadovu Adelbertu Nedzelskiu susistemino V. Čiurlionytės-Karužienės muziejiniu darbo medžiagą, ją papildė Čiurlionių tėviškės atkūrimo istorija, kita vertinga medžiaga.

1999 m. skaitytojai išvydo knygą „Valerija Čiurlionytė-Karužienė“, kurios sudarytojas buvo A. Nedzelskis. M. Kulikauskienė buvo biografinės leidinio dalies autorė ir skyriaus „Mintys ant lapelių“ sudarytoja. Tačiau liko daugybė neskeltos medžiagos. Dar netikėtai atsirado Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės jai rašytų laiškai, liudijantys nepaprastą jos globą ir gerumą. Teko leisti antrą knygą, kurioje pakojama itin spalvinga istorija.

Atspindi sudėtingas pokario laikotarpis, 1948–1950 m. M. K. Čiurlionio ideologinio teismo periperijos, dėl kurių nukentėjo daugybė nekaltažmonių, nepaprasti sunkumai atstatant Ciurlionių šeimos namus Druskininkuose, iškuriant juose muziejų. Labai gyvai aprašomas tuometinis muziejus Kaune. Kai čia atėjo dirbtu V. Karužienė, tame nebuvo ir kai kurių durų, langų, sienos skeldėjo, o paveikslus reikėjo išsaugoti bet kokia kaina. Dar baisiau buvo užėjus 1946 m. potvyniui, kai „Zodiako ženklu“ paveikslai atsidūrė vandenye. 1969 m. naujamame centrinių rūmų priestate (architektas Feliksas Vitas) įrengta M. K. Čiurlionio kūrinių galerija. Tuo metu V. Karužienė dirbo nuo ryto iki vakaro, nes viską laikė savo rankose, viskuo rūpinosi pati. Tada muziejus turėjo moderniausią įrangą. M. K. Čiurlionio paveikslai buvo pakabinti kiek toliau nuo sienos, kad išvengtų vibracijų, drėgmės ir būtų apsaugoti nuo vagysčių.

Šiuos darbus dirbusią asmenybę visi prisimena būvus tvirtą, griežtą ir racionalią. Jadviga Čiurlionytė buvo poetiškos prigimties, o Valerija – ūkiška ir užsišpyrusi. Tačiau M. Kulikauskienė skyrellyje „Mintys ant lapelių“ pateikia tam prieštaraujančių įrodymų. V. Čiurlionytės-Karužienės laiškuose ir išlikusiuose dokumentų juodraščiuose pavyko aptikti daugybę romantiškų ir net poetiškų minčių. Pasirodo, šioje asmenybėje tilpo daug kas.

Knygos autorė net ir dabar prisipažįsta turinti nepublikuotos medžiagos. Tai patvirtino knygos „Sesers rūpestis“ pristatymo metu prisiminimais dalijesi V. Čiurlionytės-Karužienės artimieji, buvę draugai ir pažiastami. Vieniems ji buvo teta, nuolat susirūpinusi M. K. Čiurlionio darbų likimu, kitiemis – rūpestantis darželio auklėtoja, kurios rankų darbų pamokėles ir pašildytą pieną per pietus prisimena iki šiol. Džiugu, kai tenka susidurti su neišsemiamomis asmenybėmis, ypač kai jų savirealizacija sutampa su Lietuvos kultūros istorijos vingiais.

Vasario 11 d., pirmadienį, 18 val.

kauniečių rašytojų bičiuliškos

VIENO LITO

premijos

įteikimo iškilmės

Dalyvaus:

poetas **GINTARAS PATACKAS**, bardas **Alfredas Kukaitis**, aktorius **Petras Venslovas**, laureatą sveikins **VIENO LITO** premijos laureatai ir kiti kolegos.

Vakarą vcs:

rašytojai **Violeta Šoblinskaitė-Aleksa** ir **Vidmantas Kiaušas-Elmiškis**.

Renginio rengėjai:

AB „Helisota“, AB „Kauno dujotiekio statyba“, AB „Volfas Kugelman“

Logos: Helisota, Kauno dujotiekio statyba, Volfas Kugelman

6 Kūryba

Gražina CIEŠKAITĖ

Teofanijos

*o Absoliute švytintis
baltais tu mano dvasią
žydinčią matai*

*naktis tarsi įkapės
meilės balta ir mėnulio
skaidrus atspindys*

*žodžių vainiką
pinis poete
iš kur ateini*

*plečiasi visata
metafizinė saulė
viršunėj balta*

*Veneros veidrodis
sudūžtantis
po juodu mėnuliu*

*akina grožis mane
dvasios gelme ugnine
priartėjės kūrėjas*

*ženklai iš anapusybės
šviesuliai įkvėpti
pirmapradės visybės*

*kam ta būtis
jei meilės mirči
gieda aklas paukštis*

*kuris dievas
Majos šyda sukūrė
klausų atspindžio jūroj*

*kaip aklas pranašas
vainiką pinantis
nakties sode*

*metafizinių kambarių
tyloje įsileisk
Dievo balsą į sielą*

*metafizinės tavo įsčios
naktie išnešiosi mane
kad atgimčiau*

*šypsojosi Buda
bedvasėj gelmėj
medituojantis liepsną nušvitęs*

*laiko nugalėti bevaisiai
poetai šliaužioja kaip driežai
po dulketą tikrovę*

*nuskaistink sielą
angelą girdēsi
šviesos griuvėsiuos*

*Buda gėlę iškėlė
taip tarė bezodė kalba
apie tai kas nevysta*

*kaip raudi siela
sklidina kančios balsu
kuris įremins begalybę*

*medituoti į tamsą
į tylą kur dvasia
kaip ekstazėj pakyla*

*kad mūsų mintys
susilietų ramybėje
būties regimybėje*

*tamsa
yra juoda
šviesa*

*švytinti būties struktūra
žodis kuris yra
dvasioje gimus*

*juodos šviesos greičiu
judėjusi naktie
grąžink ramybę*

*už gyvybę gyvesnė Dievybę
rožė nuskinta poeto širdis
sužeista amžinybės*

*transcenduoja žodžius į ovalą
kurį pavadinsi užburtuoju ratu
niekada nesustojančiai minčiai*

Dariaus JUREVIČIAUS iliustracija

*pragaro saulė juoda
rojus tuščias
skaistykla sklidina*

*ne besparné
esi o dvasia
per ekstazę šviesi*

*metafizinės šviesos
nutviekasta dvasioje
tyli gamta*

*Apokalipsés raiteliai
judės kai tavo siela
glausis prie žvaigždės*

*o Dievo formoj keisis
visata tarytum meilės
ijkapės balta*

*Meilės medis
šviesoje prazydės ir tamsa
ugninio Majos šydo*

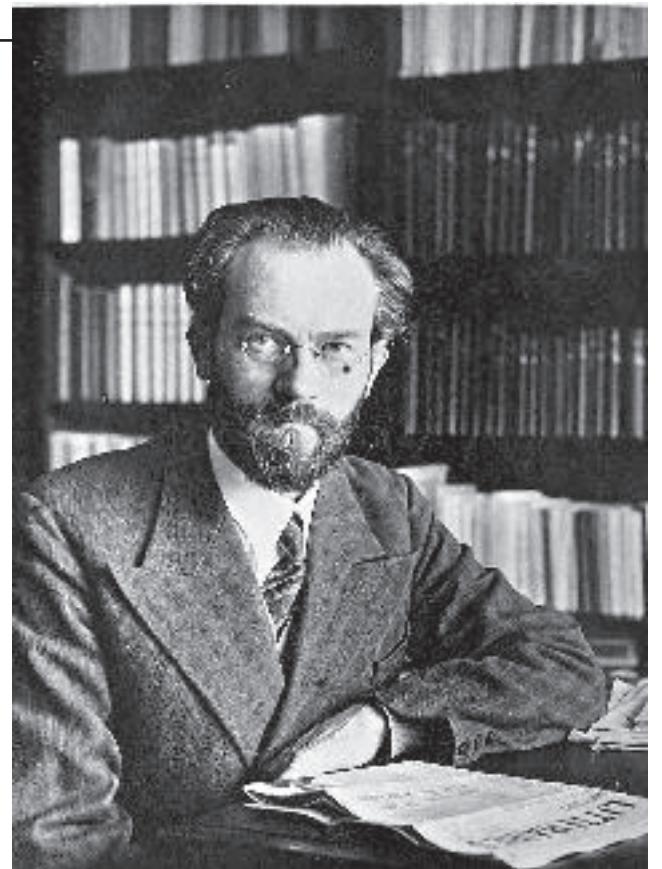
*gintarinis pranašo
smuikas giedojo
amžinybės tankmėj geltonojoj*

*šviesos karys esi
ir tau juodoji
saulė nebaisi*

8 Kūryba

Stasys LIPSKIS

Anoniminės gyvatės

Vincas Mykolaitis-Putinas 1933 m.
Maironio lietuvių literatūros muziejaus fondų nuotrauka

Karo metais likęs savo gimtajame krašte, Vincas Mykolaitis-Putinas ne kartą turėjo laveroti tarp idealistinių kūrybos principų ir oficialių ideologinių varžtų, ypač akivaizdžių pirmaisiais pokario metais. Apie vieną kitą sovietinei cenzūrai užkluvusį eilėraštį pranešdavo leidyklų ar žurnalų redaktoriai, kartaais rašytoja pasiekdavo tik oficialių paskalų nuotrupos.

Labiausiai poeto savigarbą žeidė anoniminiai laiškai. Apie vieną jų, atkeliausiu iš Sibiro tremtinį lagerių, placiau rašoma skyrellyje „Dviem klasikams – trijų Antanų dūris“. Tiesą sakant, tų anonimių įkandimų nebuvo daug, bet nė vieno jų rašytojas neapeidavo tylomis.

1965 m. sausio 21-ąją tokį anoniminį laišką gavo poeto žmona Emilia Mykolaitienė. Perskaiciusi ji, atidavė rašytojui, juoja kad laišką buvo pasirašiusios „Putino gerbėjos“.

„Dieve, gink mane nuo tokių gerbėjų“, – kitą dieną savo dienoraščio sąsiuvinyste išraše V. Mykolaitis-Putinas. Numanydamas, kad tas laiškas taip ir liks nežinomas archyvuose, rašytojas nepagailėjo kelių valandų triūso ir labai išsamiai pakomentavo

jį dienoraščio puslapiuose – „kad liktų mano autentiška nuomonė“. Tame laiške surašyti septyni kaltinimai Mykolaitienei, tad ir poetas skrupulingai suraše septynis jų paneigimus.

Pirma. Svarbiausias priekaištasis, išsakomas Putino žmonai anoniminiame laiške, – kad ji per mažai rūpinasi poeto sveikata ir aplinka. „Netiesa!“ – kategoriskai nukerta rašytojas ir paaiškina: „Didžiausias jos rūpestis tai yra mano sveikata.“ Jam juokingi ir „gerbėjų“ priekaištai dėl aplinkos: „Žmonių savo aplinkoje aš visai nesu reikalingas. Kas reikalinga mano darbui, aš turiu pats savyje.“

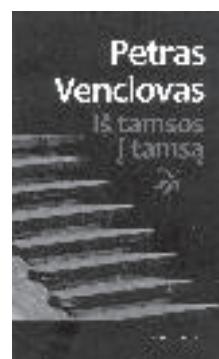
Antra. Kitas „gerbėjų“ teiginsky, kad poeto žmona uždraudusi jam susitikinėti su savo draugais, o apstačiusi jį tik savo giminaitėmis, „bobelėmis“ ir jų vaikais... Ir vėl kategoriskas Putino žodis: „Netiesa!“ Vis dėlto vieną išlygą rašytojas padaro: „Iš visų mano pažinčių tik viena yra žmonai nepriimtina – ir turiu atvirai pasakyti, čeidamas į jos padėtį, ji savo nusistatymui turi pakankamai svarbių priežasčių.“ Čia profesorius mintyse turi savo mokslo kolegę Ireneą. O visi „kiti mano pažištami ir pažištamos tegul mane lanko nors ir kasdien, žmona dėl to nepriestatė“

rautų nė vienu žodžiu. Priešingai, ji priekaištauja tiems mano bičiuliams, kurie Kačerginėje manęs nė karto neaplankė...

Etažerė

Petras Venclovas „Iš tamsos į tamsą“:
romanas. – „Versus aureus“, Vilnius, 2012.

dumą ir išankstinių pasmerktumą.

Tokie „pesimizmo himnai“, mano galva, būtų sunkiai suvokiami ir paaiškinami vientisumo ir harmonijos, rytiečių „laimės kelio“ ir apskritai humanistinės pasaulėžvalgos kontekste, tačiau rašytojas ši kartą, puoless į determinizmo ir juodos nebūties – Niekio glėbi, su negalestinga patycia ir ironija pateikia gyvenimo istoriją, nepalikdamas vilties nė pomirtiniame kelyje. Koks dar anapusinis, koks dar

pomirtinis. Tamsus, be prošvaicių materializmas, kurio recidyvai, buvau tikras, likę tik socialistinio realizmo apoletų ir mūsų laikų „marksisto“ Arvydo Šliogerio filosofiniuose darbuose, kur istorinis materializmas ir ižūlus dvasios bei idėjos neigimas pridengiamas tokio Niekio terminija.

Tasai paretušuotas marksizmas-šliogerizmas akiavaizdus ir P. Venclovo romane. Kurį laiką net sunku buvo suvokti autorius kryčio priežasčių – kryčio juodon materialistinėn jovalynėn, juolab kad dar neišdirę išpūdžiai apie jo pries keletą metų išleistą romaną „Kartybių taurė – iki dugno“, romantizuotą, pakylėtą, su stipriu idealistiniu užmoju bei tikėjimą teigianti kūrinį, kur pokario partizanų pasiaukojimas nušvinta tamsybės ir nevilties realybėje.

Ši kartą P. Venclovas, talentingas meistras, iuguodusiai „keičia stilių“ ir, manau, sąmoningai glumina skaitytojus pasirinkta forma ir kalbėseną. Visų pirmą neprasta kūrinio stilistika, jis sudarytas lyg ir iš novelių, tampančių savarankiškomis ir netgi neįsietinomis su bendru romano audiniu. Antra, pasaikojimo giją laiko kažkoks „atsiminimų meisteris“ ar vidinis herojaus balsas, viską dėliojantis ir atsai-

Jau pats pavadinimas ganėtinai raiškus ir atitinkamai nuteikiantis – „Iš tamsos į tamsą“. Taip įvardijęs savo naujają romaną prozininkas Petras Venclovas tarsi apsibrėžia, apsiriboja skeptišku požiūriu ir pozicija. Iš anksto nurodės savo herojaus kelią, vėleji pranykstantį tamsybėse, autorius ir savo kūrinyje uoliai stengiasi tai pagrįsti, nuolat primindamas trumpo blyksnio – gyvenimo – laikinumą, bet kokių pastangų bergž-

Trecia. Kitas „gerbėjų“ priekaištis poeto žmonai: „Jums rūpi tik turtas, Putinas jums tik pajamų šaltinis!“ Rašytojas ramiai paaiškina, kad pajamos rūpi ir jam, ir jo žmonai, tačiau ne i pajamas sukoncentruotas jos dėmesys. „Kiek pastebėjau, – rašoma dienoraštyje, – ji net nežino, kiek, kada ir už ką gaunu honorarą, kiek yra indėlių mano santaupų knygelėje.“

Ketvirtas „gerbėjų“ priekaištis – esą žmonai svarbūs tik Jos pačios giminaičių reikalai. I tai Putinas atkerta: „Ne daugiau, negu kiekvienam kitam, kas turi giminaičius.“ Rašytojas su dėkingumu prisimena, jog sunkiais karo metais jo šeimą maisto siuntiniais rėmė ir šelpė būtent žmonos brolis ir motina. Iš gausios Mykolaičių giminės tik brolis Jurgis yra atsiunčęs vienintelį siuntinėlį. „Iš savo tėviškės, nortenės gėrybių buvo su ištekliumi, negavau né vieno siuntinio“, – nesleipia apmaudo Putinas.

Penktas. „Gerbėjomis“ apsimetusios laiško autorei teigia, kad Kačerginė aplinka jau baigianti... uždusinti poetą. „Nesamonė!“ – vėl kategoriskas Putinas. Būtent Kačerginėje jis pasipjutės daug geriau, čia ne tik poilsiauja, bet ir sekmingai tėsia kūrybinius darbus. Poetas prisimena, jog Kačerginėje užpraeitą vasarą parašės eiléraščių ciklą Rytų motyvais, praeitą vasarą išvertęs net 1300 „Pono Tado“ eilucių, sukūrės keletą eiléraščių ir papildęs atsiminimus. „Visados ir visiems sakydavau, – rašo Putinas, – kad vasarojimu Kačerginėje aš esu labai patenkintas. Jei ne Kačerginė, kur aš vasaromis dingčiau...“

Šesta. Įsismaginusios „gerbėjos“ pažeria ir pluoštą kaltinimų: „Kačerginėje pas jus ne poilsio vieta, bet užeigos namai, kur nuolat rėkaujama, važinėjama, nuolat kalbama apie turgus ir net lošiamą kortomis.“ Putinas vėl atkerta: „Kas žodis – tai nesamonė, prasimanymas. Iš kur tokios kvailos informacijos?“ Vienintelis neigiamas dalykas, nutikęs Kačerginėje, bu-

vusi jo liga užpraeitą vasarą. Betgi jis ne kartą yra sirges ir Vilniuje, ir Kaune. Ligu priežastys – ne Kačerginė, o fizinė organizmo būklė. Ir rašytojas nesigėdi išvardyti visas jų kamuojančias ligas: išvarža, sklerozė, gastritas, bronchitas, na ir pagaliau senatvė...

Septintasis, paskutinis „gerbėjų“ kaltinimas Mykolaitienei: „I literatūros istoriją ieisite kaip Putino – kūrėjo dvasios slopintoja!“ Rašytojo pykciui nėra ribų. „Nesamonė!“ – be užuolankų teigia dienoraščio autorius. – Rašiau, ką norėjau ir kaip norėjau. Jei kas slopino mano kūrybą, tai visokios cenzūros – leidyklų ir žurnalų. Poetas su nuoskauda prisimena, kad iš jo publikacijų bei rinkinių be užuolankų buvo išmestas ne vienas, jo išitikinimui, gražiausias eiléraštis.. O kur dar daugybė priekaištų dėl atskirų frazių, posakiu!.. Pagaliau rašytojas nesleipia širdgėlos, kad pirmoji pokarinė jo romano „Altorių šešėly“ laida buvusi sunaikinta, kai autorius nesutiko rašyti valžiai pageidaujamos ižangos... „Štai kas slopino mano kūrybą! – nuoširdžiai sako Putinas. – Žmona čia niekuo dėta, ir istorijos teismo jai nėra ko bijoti...“

Apibendrindamas to „gerbėjų“ anoniminio laiško išpuštžių, Putinas netgi sukuria eiléraštį. Kadangi tie posmai taip ir liko dienoraščio puslapiuose, pacituosime juos:

Anonimui

*Gal ir Jūs, mano drauge, esate iš tu,
Kurie gavo bent kartą anonimą,
Pasirašytą tariamos Jūsų „gerbėjos“.
Jis daug nesamonė ir šmeižto
Kantriam lapely prikieldejo.
Kada Jums raše ir iš kur,
Ar jis, ar ji,
Nesvarbu!
Anonimas visada ir visur
Dangstės figos lapu.
Galbūt jis Jums apsunkino širdį
Ir ašarą karčią išspaudė.
Jei taip, tai nusiraminkit
Ir visados atminkit:
Anonimui vieta
Ne Jūsų širdyje,
O atmatų ir šiukšlių
Duobėje.*

Dar vieną anoniminį išpuoli prieš Putiną yra paludiųs jo kūrybos tyrinėtojas ir mokslinės monografijos apie profesorių autorius Jonas Lankutis. Poeto kvietimu jis ne kartą lankesi Mykolaičių bute, atvirai bendravo ir matė rašytoją apimtą tiek žvalios, giedrios nuotaikos, tiek negalios iškamuotą ar dvišiškai prislėgtą...

masas, spėju, būtų įdomu pasiskaityti ir tu grimasų herojams „komšomolciams“).

P. Venclovo personažas iš tiesų itin netolygus, tokis šlubčiojantis, atsiliekantis, nerandantis nei tiksllo, nei prasmės. Atrodo, to meto aplinkybių svaidomas jis labiau gyvena atsiminimais apie patirtas ribines situacijas, apie mirties akivaizdą, apie Apvaizdą, gelbstincią jį nuo pernelyg ankstyvos tamso. Regis, telieka laukti herojaus atsivėrimo, prašviesėjimo, suvokimo, kad yra kažkas aukštesnio, kilnesnio, dieviško galų gale...

Tačiau šio suvokimo ir šviesos nėra. Žinoma, sąmoningai aštrinant ir atskleidžiant visą tokio buvimo – esimo beprasmybę. Autorius, mano manymu, itin aiškiai parodė netikėjimo prazūtingumą, juk keiliос romano vietose samprotaujama apie Dievą kaip apie simbolį, kuris pamažu virsta karikatūriška abstrakcija – šliogeris Niekui, dar kartą bylojančiu, kur veda tokia erzacfilosofija – i materializmo šlovinimą, marksizmo recidyvą ir, žinoma, juodžiausią tamsą.

O juk kokie poetiški ir pakylėti kai kurie knygos skyriaiai – kad ir prologas – „1947-iej. Užmigės dau-

tačiau tąkamt užsukęs pas Putiną J. Lankutis išsyk pajuto jaudulį. „Pokalbis sunkiai rezgësi, – rašo literatūrologas, – šeimininkas neramiai krutėjo fotelyje, kažko vis dairėsi į šalis, paskui sunkiai pakilo, patikrino, ar uždaros kambario durys ir, nuėjės prie rašomojo stalo, ištraukė storą juodais viršeliais sasiuvinį. Kiek pasklaides padavė jį man ir paaikiškino, kad tai esas laiškas, su kuriuo jis norėtų ir mane konfidentialiai supažindinti. Prašė sasiuvinio nėkam nerodytį, po kelių dienų vėl užėiti, kai būsiu perskaiteš.“

Parsinešęs sasiuvinį namo, J. Lankutis iškart émė skaityti. Prie to anoniminio rankraščio literatūrologas prarymojo visą naktį. Skaitydamas gerai suprato, kokią sumaištį ir audrą tas laiškas turėjo sukelti Putino sāmonėje. Tai buvo savotiška anoniminė studija apie rašytojo gyvenimą ir kūrybą, jo pažiūrų kaitą. Tačiau ne mokslinis ar analitinis traktatas. Veikiau bandymas autorui pateikti kaltinamają išvadą. Netgi romaną „Altorių šešėly“ sasiuviniję nagrinėtas kaip pagrindas ekskunigystei pasmerkti, traktato autorius ar autorė nevengė tiesiog grasinamų užuominų apie senyvą rašytojo amžių, sąžinės graužą ir netgi artėjančią mirtį...

Juodasis anoniminis traktatas sujaudino J. Lankutį. Su nerimu širdyje jis vėl éjo pas Mykolaitį Putiną. Ir savo nuostabai poetą rado geros nuotakos, netgi žvaliai nusiteikus.

Pamažas dabar jau siek tiek sutrikusį mokslininką, Putinas atvirai pasisakė, kad tokie anoniminiai išpuoliai – jam ne naujiena, jis jau ne kartą ragavęs tam siaus užkaboriaiš šliauziančio melo ar šmeižto. Kas kita – žmogaus „atsivertimo“ kolizijos.

„Taip jau surédytas žmogus, – kalbėjo tasyk potetas, – kad jaunų dienų išgyvenimai ir sāmonėje, ir pasāmonėje išsilaišo kur kas ilgiau nei vėlesnieji klodai. Ir niekas negali žinoti, kas nusvers mumyse paskutinėmis gyvenimo akimirkomis.“

Nežinojo to nei Putinas, nei juo labiau J. Lankutis. Poeto žodžiai buvo ramūs, filosofiški, tačiau akys bylojo ir patirtą skausmą, ir melancholišką liūdesį. Toks išpuolis J. Lankutio atmintyje išliko ir tuomet, kai palydédamas iš Vilniaus Kačerginėn išvažiuojančią poetą (tai buvo paskutinis jų susitikimas), jis išsidémėjo paliegusį kūną, ramią elgseną, bet akyse suspindusį liūdesį. Poeto žvilgsnyje harmoningai derėjo ir optimistinės, raminančios, ir pesimistinės, nusiminimą bylojančios žiežirbos. Mokslininkas atsisveikindamas spaudė poeto ranką, o pasāmonėje girdėjo jau kadaise atmintinai išmoktą „Prometejō“ posmą:

*Be skausmo nér nei laimés, nei kūrybos
Ir amžinybén kelias uždarytas.
Tik po nakties mums užteka aušriné
Ir švinta giedras rytas.*

boje“ – lyg minėto romano „Kartybių taurė – iki dugno“ tasa, „Nušvitimas“ – akivaizdus iššūkis brukamam Niekui ir nihilizmui, kaip ir „Dzūkų moterys“ – jautrus ir meilės kupinas inkliuzas...

Būtent šiuose skyriuose (ar novelėse) atskleidžia P. Venclovo stiprybę ir talento jėga, primenantį geriausius jo kūrinius rinkinyje „Susapnuoti gyvenimai“ bei romaną „Kartybių taurė – iki dugno“. Kituose naujosios knygos skyriuose autorius neįvengė banalybių, moralizavimo, ypač gausu pigių žurnalistinių klišių pasakojimuose apie 1991 m. Saušio išvykius, Lietuvos laisvėjimą. Kai kur akis bado patetika (ypač kaltant su sūnumi) ar pigus savęs teisinimais ir kaltų ieškojimas (scenos su žmona, nesupaisysi, ar su buvusia, ar vėl esama).

Tačiau šiuos riklus užtikęs guodžiuosis tik tuo, kad visa tai – dėl to besiskverbiančio ir mūsų dvasią naikinančio materializmo – kaipgi kitaip parodysi, kur nuveda netikėjimas, abejingumas Apvaizdai, dievams... juk nuveda į marksistinių šliogerinių Niekų, nuveda į Tamsybų tamsą.

Ir ten Amžinoji tamša jiems tešviečia. **Gediminas JANKUS**

Vinco Mykolaičio-Putino gimtinė Pilotiškių kaime.
Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

nai arba įkvėptai primenantis svarbiausius to „trumpo blyksnio tarp dviejų tamsų“ epizodus. Taigi pagrindinis personažas – neivardytas, anonimas, apie kurio gyvenimelį ir dėsto tasai Balsas iš aukštybių ar dvasios tamsybų.

Prieš akis gyvenimas nuo pokario laikų, vaikystė, mokslai, studijos Vilniuje, to „svajonių miesto“ praradimas, išgyvenimai, darbai darbeliai, nesusklosčės šeimyninius gyvenimus, karuselė tarp moterų, pamaištavimai pašmaikštavimai, pamokslavimai, gimininių sambūrių, brestantys vaikai, 1991 m. Saušis, graužatis, senatvinis senjorizmas ir vėlei artėjanti tamša... Papasakotas gyvenimelis tikrai nykotas, vietomis banalus ir tuščias, manau, autorius būtent tokiai ir norėjo parodyti sovietinę kartą, retsykiai saikingai pamaištavusi, kartais užsišpyrusi, bet visgi gan „sékminges“ užkrėstą homo sovieticus virusėliais ir dažniausiai nuolankiai tempusių kasdienybės vežimaitį. Žinoma, P. Venclovas nelabai apie to meto partinę nomenklatūrą, jo anoniminis herojus – ne koks aktyvistas komjaunuolis iš CK, ir nūnai randantis priebėgą postsovietinėse valdžios struktūrose (apie tokias palankias likimo gri-

10 Kūryba

Dalia SRUOGAITĖ

Laiškas Zinai, nesulaukusiai pienių žydėjimo

Miela Zina*,
kodėl apie Tavo išėjimą turėjau išgirsti iš Kauno, iš mūsų bendramintės, o ne iš Tavęs? Jaučiausi nusikrausta, kad patikėjai žinią kitiems, o ne man.

Internete atsivérė Tavo nuotrauka su Alma. Nusisypsojau – Tu vél su savo kepraitė, kurią neįsiodavai ypatingais atvejais. Ar tai ta pati, kurią vadindavom „Fiveclock“, atseit užuominia į Smetonos laiką Kauno poniuose, besirinkdavusias gerti „penktos valandos“ kavutės ir moteriškai papplepti? Tačiau Tu tokia nebuvai, nemégai puošmenų, net viešai skaitydama savo posmsus buvai kukliai natūrali kaip Tavo numylėtos pavasariniés pienės, tokios skaisčiai geltonos, švelnios, mielos aikiai ir *dūšiai*.

Oi, kaip Tau nepatikdavo, kad kaimynė lietuvaite jas negailestingai naikindavo savo mažam žolės plotelyje priešais namą. Iš tiesų tai ne kaimynė, tik už keletą kilometrų gyvenanti gera pažystama. Kaimynų Tu neturėjai, tik vienoj pusej tévų, o kitoje – Mariaus sesers šeimos namai. Bet ir jie nebuvo prilipdyti kaip mieste prie Tavo ir Mariaus. Jus skyré beveik kaimiškos pievelės ir laikui bégant gražiai pauaugę judvieju sodinti medeliai. Ilgainiui ilgakasių gluosniai taip uždengė siaurą įvažiavimą į Tavo kiemelį, kad reikėjo atmintinai žinoti, kur ir kaip pasukti, nes galėjai apsiversti griovy, kaip dabar dažnokai Lietuvoj nūtinka... Gyvenot lyg miniatiūriniai lietuviškame kaime, kaip Tu pasakojai, pačioje pradžioje Marius ir karvę turejo.

Prajuokinai mane. Skaitai mano knygą ir rašai: „(...) taip ir éjau paskui Tave pavojingiausiose situacijose (tik ant vagono stogo arba anglų vagone nebuvau, nes esu bailė) ir stebéjaus Tavo narsa, išmone ir sugebejimais...“ Tikrai juokauji, lygini save žiaurios vienatvés dienomis su mano jaunatviškom išdaigom. Ne veltui Violeta (Kelertienė) Tave vadina geležine ledi. Tieki netekcių pakéléi, vis lydėjai Anapili tévą, motiną, Marią, žentą, brolius Martyną ir Henriką, jaunuosis Agnė ir Saulių. O dar anksčiau Tave paliko ištikimi draugai Julius (Kaupas), Algimantas (Mackus), vėliau, jau Vilniuje, Ignas. Tikriausiai ir kiti, kurių nepažistu. Buvai tvirta, visą skausmą slépdama savy, tylédama lyg žemė, neaimanuodama dėl slegiančių jausmų. Tvirta buvai! Ir kur nebūsi, tiek metu kilnojusi paliegiusius senelius *Holy Family* viloje, kurioje išidarbinai, kad būtum arčiau namų, nes per pertrauką skubédavai pas neigalą Saulių, vis nerimaudama, ar jam kas blago nemutiko. O kai Marius jau guléjo lovoj varginamas pragulų, išpjovei čiužinio vidų, kad bent kiek jam skausmai palegvėtų. Tvirta buvai, tikrai ne bailė. Ir kitokios netektytys Tave lydėjo. Pamenu, atvažiavau Tave aplankytu ir radau bekasančią duobę visai šalia namo. „Ką čia kasi?“ – klausiu. „Nebér mano Mirtos“, – sakai (rodos, taip vadinosi šunelis?), – noriu čia užkasti.“ Ką gi, rintai ir oriai susupom šuneli į apklotą ir palaidojom. Gana greit pas Tave atsirado Dūda, tokia neklaužada, kad sunku būdavo ją suvaldyti. Žinau, kad ir jos netekai,

bet aš jau buvau Lietuvoj, pakasynose nedalyvavau.

Prisimenu kelias mūsų keliones pas Mariu, į Tautines kapines. Kaip švelniai Tu aptvarkydavai jo kąpą, papuošdavai egliškam, pastovédavai susikaupusi, manau, mintimis nuosirdžiai su juo pasišnekėdavai. O juk buvo tiek daug apie ką kalbėti. Ne, ne apie ligas ir visas nelaimes, bet apie anuos gerus laikus, kai sugužėdavo pas jus, išikūrusius netoli Lemonto, draugai iš toliau. Bet Tavę ir Mariaus be mašinos nepasieksi, toli buvot, tai kai kartą Jurgis (Blekaitis), atvykęs iš Vašingtono, veržesi pas jus, o ir Algimantas verkšleno, kad pėčias nepasiekias, paskolinau jiems savo mašiną. Nors nelabai pasitikėjau Jurgio vairavimui, pagalvojau, kad čia ne arkliai, kaip nors suvaldys. Tad ir Algimantą kaip vadeivą šalia pasisodinęs, patenkintas Jurgis sėdo prie vairo. Gržto, žinoma, paryčiais, be užuoautos mus žadindami. Idienojus Algimantas telefonu pasigyrė: „Matai, sumaniau gržtant pasivažinéti ne mašinos viduj, bet ant kėbulo. Nežinau, kaip nusirita nuo jo ir susilažiau ranką...“ Aha, pamaniau, linksmbybiu ten netrūko, tikriausiai ne vieną „lempelę“, anot Mariaus, išmetėt, kad toks narsuolis tapai. Kažin ar Algimantas ir Tau savo narsumu pasididžia?

Dar vargo nepaliestoj jaunystėj, atsimeni, susimesdavom krūvelén rimtai padiskutuoti apie naują spektaklį, knygą, išeivišką kultūrą. Né vienos „lempelės“ neišmetę. Tik vėliau, filosofinių minčių išvarginti, savaime pradédavom dainuoti. Tais laikais tikrai daug

Paulius Norvila „Kortų traukimas téra tik dalis ritualo“: eiléraščiai. – „Kauko laiptai“, Kaunas, 2012.

Prabili apie naujają P. Norvilos knygą maga pasinaudojant kortų malkos motyvu, nors jis leidinyje pavartotas tik kartą. Užtard vizualios kortų nugarėlės vis išnirdavo virselyje bei skyrių užsklandėlėse. „Kortų traukime“ eiléraščiai tai atskirkiria, lyg būtų vynai ar širdys, tai susidea į atskartojančių įvaizdžių, temų sampyną. Ir visai nesvarbu, ar kuriamas ironiškesnis santykis su aplinka, jauti, kad visi tekstai tikrai priklauso vienai malkai, nes užčiuopiamas P. Norvilos poezijos genas – jam būdingas švelnus, melodinės lyrizmas:

kažkas nusprendé, kažkieno nuspřesta
kad nuo valtelés tolstantys krantai
téra tik rūbai kuriuose naktis
matuojas tuštumą ištrukusią iš kūno
ir tą akimirką išsigina savęs
nelyg žmogus išsigina artumo
sumerkdamas į vandenį rankas
(p. 11)

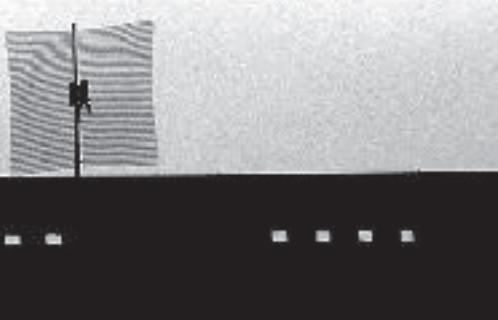
Ši knyga ramins tuos, kurie ilgisi gérėjimosi ir sélinimo prie mylimosios: „galima ilgus metus / (...) stebéti kaip galvas / iš kartuvių kilpų / viena po kitos / ištraukia išsineria / jos palaidinės sagutės“ (p. 66). Ryšys su mergina – viena iš esminiu šios knygos gijų – lemia pozityvųjį požiūrį į kasdienybę, tampa veiksniniu judėti, nubusti, galiasiai rašyti („išskelti / žodį kaip žodį / kaip ugnį / trinant du akmenis du / vienas i kitą žmones“, p. 89). Jis kartais atrodo sėkmingesnis, gyvesnis už kituose tekstuose paliekamas aptakis egzistencijos apraiškas, laiko jutimą arba žmogų valdancio likimo semantiką: „štai laikinas kūnas / vis krenta ir krenta / štai laikino ligos / tik trumpos žinutes / tik draugo ranka / tik supratęs suprantą / o juk viso to / galėjo nebūti“ (p. 64).

Leidinyje gan aiškiai reflektuojamas netobulas rasymas, kai „šypsaisi džiaugies / plyšantčio lapo garsu“ (p. 42), ir dar gaudomas sprūstantis poetinis mîrksnis. Įdomu, kad kai kurie eiléraščiai tampa sąmokslininkais – atliepia įvairiausius kontûrus: „mikroskopinis ruduo / jo nieks nemato / niekas jo negirdi“ (p.

34), „artėja vakaras ir išsklaido dūmai / ir viskas virsta pelena arba mira“ (p. 94). Jie ne visada sukuria gilesnés prasmés išsipildymą, tik nuteikia jo laukti. P. Norvilos tekstuose išryškėja „ritualus“ kuriantys pasikartojimai bei elipsės: „naktiniai pokalbiai ir pokalbiai naktim“ (p. 12), „žmonės kuriems jau nieko / žmonės kuriems jau viską“ (p. 16). Kai jų pasitai ko dažnai, subjekto balsas gali atrodyti mašlus, daugiaprasmis, o kartais – ne itin ryžtingas. Tad skaitydama knygą pajuntu, kad ji gimus ne iš visumą valdančios minties, o iš apmâstomų potyrių, kuriuos P. Norvila kaskart jaukinasi žodžiu, daug ką skaitojui palikdamas panarplioti paciam: „tai man pri mena meilę – kartoji kad nieko / o iš tikro kažkas ir po to jau šiek tiek per vélų“ (p. 90). Frazės, kurios gali atrodyti lyg plepėjimas, jo knygoje tampa poetinė priemone. Tiesa, kartais pagavia. Todėl sunku su „Kortų traukimu“ išsyk rasti adekvatų santių, nes tekstai truputį apgaulingi: vienu metu mîgina kalbėti atsargiai (it stebimam pašaliniai akių), nedrastiškai (abstraktokai) ir ištarti daugiau nei tikėtumeisi.

Nuo debiuto iki „Kortų traukimo“ autorius nuėjo šiokių tokų kelių: eiléraščiuose sumažėjo vaizdinii srautų – jie tarytum paprastesni, labiau koncentruoti. Tačiau atrodo, kad P. Norvila laiko rankose kortas, bet dar neišmetė savo kozirio. Ko gero, šikart verta pasikliauti knygos apibûdinimu, kuriamo teigama, jog autorius „ieško savojo poetinio ritualo erdvijų ir formų“. Nedvejoju: jei man, mîstant apie šią knygą, bent keletą kartų norėjos rašyti galbūt, kitiems jí gali pa siūlyti atradimų, įvardijamų kitais žodžiais.

Neringa BUTNORIŪTÉ

Dariaus JUREVIČIAUS iliustracija

dainuodavom. Pradžioje liūdnokai, pamažu išsiūbuodavom. Tada Marius perimdavo batutą ir pradėdavo savo garsujį generolo Plechavičiaus karių „himną“: „Mes žemaičių kareivėliai ir miškų razbainikėliai...“ Iki sių dienų ją atsimenė, tikriausiai prisimini ir Tu, nes kartu „traukdavom“: „Ei, ei, dzingul dzinguliukai...“ Kažkodėl tada mūsų jauni vyrukai prisimindavo karą. Albinas (Elskus) švelniu tenorū pradėdavo: „Kareivis kariavo už tévynę savo, tik užsikariavo tris lentas ant grabo.“ Kaip ten toliau, jau nebežinau. Na, o Algimantui smagiausia būdavo ištimpus vieną iš mūsų, beje, ir Tave, savotiškam šokinui, bene pagal savo sukurta dainele: „Éjom, éjom per arimą ir sutikom karaimą. Karaimą ant pečių, eisim mušti vokiečių.“ Neaišku, kodėl „karaimas“ jam labiau patikdavo nei „karabinas“. Atsimenė?

Bet tai buvo labai labai seniai... Vėliau Tabor farmoj per Santaros-Šviesos suvažiavimus poilsio naktimis daina apie *razbainikus* garsiai migdė nenorejusiuosius kartu pasilinksinti. Kaip gaila, kad Tu labai retai ten būdavai. Negalėjai palikti savo globotinių – Sauliuko ir brolio Martyno, kuriam po nevykusių bendro gyvenimo su Janina Monkute teko rūpinantis jų mažuoju Sigitu. Visą vaiko auklėjimą perėmė jo senelė, Tavo mama, aišku, Tavo padedama.

Kartą mudvi su mama aplankėm jau pasiliogojusi

Mariu. Buvo šilta diena, sėdėjom jūsų kiemely. Stebėjau tikrū Mariaus susidomėjimu Lietuvos istorija. Kiek daug klausimų jis žérė mano mamai! Jai, ilgametei pedagogei, buvo tikra šventė, kad galėjo savo žiniomis pasidalinti su tokiu smalsuoliu. Vėliau, kai Tu buvai jau be Mariaus, sėdėjom prie Tavo dideilio stalo, apkrauto knygoms, spauda iš Lietuvos ir mūsų dienraščiais. Ant stenų kabėjo mūsų dailininkų darbai, daugiausia Igno, Mariaus nuotrauka ir jo piešiniai. Jauku buvo. Tada ir pasidomėjau, ar tikrai Mariui rūpejo Lietuvos istorija? Žinoma, atsakei, kartu domėjomės, juk ir aš dėsciau lituanistinėj mokykloj iš tavo mamos didžiosios istorijos „Lietuva amžių sūkury“. Tai buvo geriausia, įdomiausia istorija, kurią aš ir mano mokiniai labai mėgo.

Vis norėjau paklausti, kur Tu išmokai taip įtai-giai, tiesiog kaip gera dramos aktorė, skaityti savo poezią. Mat Marius, priešingai, savo kūrybą skaitydavo tarsi priverstas, skubėdamas, kartais beveik paburbėdamas, nekreipdamas dėmesio į klausytojus. Balsą juk turėjo sodrū, net dainingą. Tlk, užsiplepējusi siokiadienio reikalais, vis pamiršdavau. O tu reikaluką buvo visokiausią. Atsimenu, Tau nepatikdavo Lietuvos adaptuojamos kitų kraštų autorų pavardės. Pavyzdžiui, latvių baltisto Kalnins pavarde viename ménrasty buvo „išversta“ į Kalnią. Sakei: „Var-tau Čikagos telefonu knygą ir jokių Kalninių nerandu, tik kelios pavarde Kalnins. Tai kaip, tarkim, išsvetur atvažiavusiam normą Kalnins susirasti?“

Aklai domėjaisi mūsų kultūriniais renginiais, turėjai tvirtą nuomonę, įdėmiai sekei literatūrinį, daugiausia poetinį bangavimą. Oi, kaip linksmai sužibėdavo Tavo akys gavus naujų Algimanto eiléraščių. Džiugino Tave ir jaunosios Lietuvos poetės, suradusios naują poetinį įvaizdį, nutolusį nuo pseudopatriotisko šūkavimo.

Reikli buvai. Tačiau kažkas nori Tave įsprausi į labai uždarus atskyrėlės rėmus – mažai kam prieinama, nepriliečiama. Netiesa. Kai mums, „pelkių žiburėlininkams“, reikėdavo Tavo pagalbos, niekad neatsisakydavai išversti latvių prozos mūsų laidoms, išaiškinti jų potekstes, parašyti įvadinį žodį apie autorių. Mielai savo žiniomis dalydavaisi su visais, kuriems jų reikėdavo.

Kai Santaros-Šviesos suvažiavimai persikėlė į Lemontą, netoli Tavo namų, visada buvai drauge, kaskart atskleisdavai savo naujus posmus. Ir mums būdavo taip šiltai smagu prisiglausti prie Tavęs.

Tik vis pamiršdavau pasidomėti, kaip randi laiko kūrybai, tokios daugybės rūpesčių apsupta. Kas dabar pasirūpins Tavo globotiniais benamiais katinais, amžinai alkanais meškėnais? Kas padės jiems iškesti šaltą, žvarbią žiemą, kas pasigailės likusių gausių našlaicių?

Dabar turiu Tau pasakyti, kad jau esi Lietuvoj, kad Tavo balsas su „Amerikos balsu“ archyvu atvežtas į Vilnių, iš juostelių suskaitmenintas, pagarbiamas. Ne amžiams užrakintas, prieinantis besidomintiesiems. Jau vieną rytą LRT radijas visai Lietuviu transliavo Tavo balsą. Be abeo, jis bus kartoamas, niekad nepamirštas. Žinau, kad Čikagoje, Pasaulio lietuvių archyve, „uždaryti“ Tavo ir daugybės mūsų rašytojų, aktorių, žymiu žmonių įrašai, laikomi, kol sudūlės ir išnyks, nes juostelių amžius jau baigiasi. Juk būtų galima pervežti tuos įrašus į Tėvynę, ten juos atnaujintų, prikeltų, saugotų ir dalytusi su klausytojais. Tarp jų yra ir jautriai Dalios Juknevičiūtės įskaitytas Tavo „Badmetis“, kiti eiléraščiai.

Gaila, kad nebuvu tinkamai įrašytas „Badmetis“ spektakliukas, kuris 1980 m. nuskambėjo Baltijos valstybių vakare. Lietuviškoje dalyje vertėja Aušrinė Byla su savo „Steppin Razor“ muzikiniu ansambliu (režisavę Keštutis Nakas) didžiosios scenos šviejoje naujai atskleidė šį Tavo įspūdingą kūrinį.

O dabar jaučiu, kad Tavo posmai pateks į Mūzų malūno girnas. Literatūros kritikai, semiotikai išnagrinės kiekvieną Tavo eilutę, kiekvieną žodį iki pačių mažiausią kaulelių išnarstys. Idomu, prie kurios posėty kartos Tave priskirs? Juk Tu tokia viena vienintelė, tokia išskirtinė, nepakartojama, daugeliui labai mišlinga. Manau, būdama „Ten“, tik nusiūpsosi ir ištarsi: „Tebūnė...“

Ir ši pavasarį pienės vėl žydės, gal kiek liūdnesnės, nes nebesakysi, kaip jas myli. „Piene, piene – nuostabi gėlele...“ – raše Salomėja Néris.

Iki pasimatymo, mielojo Zina! Tavo Dalia

* Liūne Sutema

Stanislovas Abromavičius, „Gerumo pamokėlės“. Kaunas, „Media incognito“, 2012.

„– Žiūrėkit, dantukai matyt! Laipteliai turi būti sukandė dantukus... Reikia šiam laipteliui dantukus gydyti, – pareiškė Jokūbėlis.

– O ar yra laiptelių gydytojų? – paklausė Salomėja.

Vaikai susižvalgė.

– Jei yra vaikų, šuniukų, žvėrelių, net dramblių gydytojai, tai ir laiptelius turi kažkas gydyti, – išsitikinės Gustas...“

Teko kvieсти tą gydytoją. Pasirodo, medinių laiptelių gydytojas yra... paprasčiausias dailidė, kuris plaktuku ir vinimis išgydė dantukus rodžiusi ir mažajai Salomėjai įkandusį laipteli.

Ko gero, gražiausia antroji knygos istorija apie berniuką, kuriam nuo pat ryto nesisekė: tai lovelep užmiršo pasikloti, tai kartu su katiniu gėlių vazonėli sudaužė, tai dantų pastos kirmėnėlis ant grindų nukrito ir į jokius prašymus sugrižti į tūbelę nereagavo, tik dar labiau susirietė į kamuolėli. Mamai papriekiai stavus, išejo Jokūbėlis į kiemą žodelio „aciu“ ieškoti, norėdamas praskaidrinti jos nuotaiką. Žmonės, paklausti, kur galima tą „aciu“ rasti, tik mišlingai šypsojosi. Ir stai

prie suoliuko sėdėjė močiutė su seneliu patarė vaikui dairytis ir ieškoti, nes žodelis stebuklingas, ne kiekviename vaikui pasirodo... Pakilo vėjo gūsis...

„Staiga Jokūbėlis pamatė, kaip nuo debesėlio nusileidės vėjas nupūtė ant suolelio sėdėjusiam senukui šiaudinę skrybėlę. Ta lyg nuo medžio nukritęs išdykėlis lapas nuplasnojo į netoli eseancią vaikų žaidimo aikšteli. Šenukas dar bandė ją sučiupti, bet gaudyk vėjų laukuse...

– Pirmyn, paskui mane skrybėlės gaudyt! – sušuko Jokūbėlis Salomėjai, ir abu pasileido ją vytis.

Nelengva buvo tą išdykėlę pavytis, o sugauti, dar sunkiau. Nors skrybėlė labai norėjo peršokti gyvatvorę, vaikai ją pasivijo. Ta vis dar bandė ištrūkti, plasnojo lyg varna, tačiau vaikai buvo greitesni, tad prispaudė prie žolės (...)

– Aciū, aciū, vaikai, už gerą darbelį, – užsidėjės skrybėlė, pralinksmejės prabilo senelis. – Jei ne jūs, būtų išdykėlė pabėgusi, nes ji greitesnė už mane...

Ir tik dabar Jokūbėlis suprato, kad žodelis „aciu“ nesislepija medyje ar krūme, neskraido lyg paukšteliis danguje. Ieškok jo neieškojės – jis pats ateina, kai padarai gerą darbelį, padedi kitam. Tai štai kodėl senukai jį vadino stebuklingu!..“

Panašiai galėtume cituoti ir kitus pasakojimus: kaip vaikas, tingilio apimtas, nesekmingai savo amžių lygino su katinėliu ir kumeliuku arba apie gražią kelionę į Gerų Vakarų kaimą, kur juos pasitiko seneliai, ir čia nutikusius nuotykius.

Manau, ši S. Abromavičiaus knyga jau rado savo skaitytojų. O dėl pagyrų ar tylos – susitarime...

Zita GAIŽAUSKAITĖ,
Milda MARCINKIWIČIENĖ

12 Kūryba

CLANDESTINUS

Amžina muzika

Neseniai teko važiuoti elektriniu traukiniu iš Ilgaprūdžio į Maskvą. Tik septynios stoteles, apie dvidešimt minučių kelio. Man ilipus antroje stotelėje vagonan išėdo du vaikinai su gitaromis bei mergina su smuiku.

– Visiems laba diena! – su šypsena kompanijos vardu pasveikino keleivius vienas vaikinų, išoriškai vyresnis, garbanotas. – Trumputė muzikinė pauzė.

Jis akimis davė ženklą savo kompanionams; ties trečiu galvos linktelėjimu vagone pasklido graži klasikinė melodija.

Per visą buvimo laiką Rusijos sostinėje spėjau priprasti prie nuolatinės prekybos priemiestiniuose traukiniuose knygomis, žurnalais, smulkia buitine technika ir kitokiais niekniekiais; pardavėjai rėkia vagone, stengdamiesi atkreipti keleivių dėmesį ir kam nors įsiūlyti nors kokią prekę. Ne ką rečiau vagonuose pasirodo senukai arba invalidai su lentelėmis ant kaklo, kuriose parašyta: „Prašau, duokite išmaldos Tėvynės karo veteranui!“ arba „Afganistano invalidas. Padėkite, kuo galite!“ šitie praeina nepastebimai su ištiesta ranka ar kepure, netriukšmauja, tik dėkingai linksi tiems, kurie teikėsi jiems ką nors paukotai.

Be abejo, šį muzikinį trio buvo galima priskirti prie invalidų ir senukų kategorijos, juos kai kas siūlo vadinti šiurkščiu žodžiu „kaulytojai“. Aš buvau ištikinės, kad „koncerto“ pabaiga bus apvainikuota prašymu klausytojams finansiskai palikyti pradedančią grupę, net pasirausęs kišenėje paruošiau penkiasdešimt rublių; tačiau nieko panasaus neivyko. Draugai grojo dvi pastarąsias stotelės, atlikę tris puikias kompozicijas (negaliu nepabrėžti, kad jie muzikavo lengvai, nedirbtinai ir višiskai *nechaltūrino*), vadovui linktelėjus galva, vienu metu nustojo ir nuleido instrumentus.

– Dėkojam už dėmesį! – vėl garsiai, besišypsdamas, apžvelgės keleivius ir energingai atmesdamas už pakaušio kirpčiukus, pranešė tas pats vaikinas. – Linkim jums sėkminges kelio!

Kompanija užsimetė instrumentus ant pečių ir stotelėje išlipo. Elektrinis traukinys nulėkė toliau, Maskvos link...

Neslėpsi, buvau sužavėtas tos muzikos. Turbūt todėl, kad tai vienas nuostabiausiu Dalykų pasaulyje, o aš jau ilgą laiką jos nesiklausiau. O gal... gal...

Aplodismentų nebuvo. Kol trio grojo, akies krašteliu mačiau, kad daugelis žmonių – kur ten daugelis, didžioji dalis! – kalbėjo apie savo reikalus, abejingai žiūréjo pro langą arba sau po kojomis. Blogas atlikimas? Nepanašu... Tikriausiai jie jau priprato prie panašių koncertų traukiniuose, tačiau man tai buvo neįprasta. Nesinorėtų sau meluoti, bet turbūt buvau vienintelis rimtas šio pasiodymo klausytojas.

Tą pačią naktį susapnavau sapną. Tarsi man atsivérė visa trio, šiandien grojusio elektrinio traukinio vagone, istorija. Aisku, sapnas... bet... kas galėtų garantuoti, jog tai negalėtų būti tikrovė?

Ženia, Olia ir Andrejus seniai svajojo muzikuoti. Svajojo apie gerą aparatūrą, daugkartinius pasiodymus, nesuskaičiuojamus gerbėjus, profesionalų atlikimą. Pirkо instrumentus, bandė kurti mažame Andrejaus bute. Dažnokai nemiegojo naktimis, ištisas valandas repetuodami vieną ar kitą kūrinį... Savo kolektyvą pavadino „Palankus likimas“. Kuo jie dar galėjo tikėtī, jei ne palankiu likimu?

Turbūt dėl to jiems iš karto pasisekė. Draugai keletą kartų gerai sugrojo apmokamuose Maskvos naktinių klubų pasiodymuose – publika jiems plojo. Sékmė? Neabejotinai. Paskui pavyko dar labiau: gavo padorių studiją viename iš priemiesčio fabrikų – tai buvo vidutinio ploto salė su tarpais nubyrejusi ant grindų tinku. Ją suprakti ir pervežti instrumentus tetruku vieną dieną. Buvo galima repetuoti, kiek širdis geidžia. Netrukus pasirašyti kontraktai dėl kelių dešimčių pasiodymų daug geresnėse scenose ir dėl dalyvavimo jaunujų sostinės muzikinių talentų konkursuose... Ir vėl palankus likimas?

Draugai darbavosi nenuleisdami rankų. Muzikos, savo stiliumas kūrimas, atlikimo technikos šilafavimas – tai atėmė bemaž visą laiką. O paskui...

Paskui viskas nuėjo niekais. Pradžioje juos be jokios priežasties išmetė iš studijos. „Fabriko administracija nusprendė nenuomoti jums patalpų.“ Ir viskas. Toliau – dar blogiau. Visi be išimties pasiodymų kontraktai užsakovų iniciatyva buvo nutraukti. Kaip visa ko pabaiga – nesėkmė viename konkursų, kur grupė nepateko net i finalą. Draugai baisiai nusimini, bet Ženia pirmasis atsigavo:

– Paklausykite, dirbkime toliau! – pasakė vieną kartą, kai trio susirinko Andrejaus bute, pa-

našiai kaip savo muzikinio kelio pradžioje. – Daugiau mes nieko neturime: nei studijos, nei kontraktų, nei galimybų atsidurti scenoje. Vadinas, neturime ko prarasti. Tačiau kurti ir groti mums niekas neuždraus. Savo muzika vienaip ar kitaip pasieksime žmones. Klausytojų turėsime.

Andrejus ir Olia iš pradžių juo abejojo. Tačiau po paaškinimų vėl įtikėjo palankiu likimu.

Kaip manote, kur daugiausia susitelkia žmonių? Universalinėse parduotuvėse? Netoli metro? Atspėjote. Greitai į Pamaskvio elektriniuose traukiniuose. Draugai pasiėmė savo instrumentus ir pasuko Timirezévkos link.

Programa buvo paprasta: sugroti visame traukinyje ir sėsti į kitą. Ir taip toliau... diena po dienos. Pradžioje jiems plojo, gyrrė – galbūt dėl to, kad jie neprāsė pinigų už pasiodymus. Draugai grojo iš širdies, virtuoziškai. Paskui – kažkokia mistika: žmonių traukiniai važiavo vis mažiau ir mažiau. Trio susimastė: gal nusibodo klasika? Nusprendė sukurti neįprastą šiuolaikinių fugų, kaitalioti jas su ypač žavingais pasažais. Tačiau ši gudrybė nedavė norimo poveikio.

Suprantama – savaitgaliais žmonės ilsisi name, o kaip šiokiadienais? Bet keleivių skaičius mažėjo labai ryškiai, be paliovos. Vieną kartą mūsų herojai įėjo į visiškai tuščią vagoną. Pradžioje juos tai sutrikdė, tačiau Ženia krestelėjo galva: „Pradedam!“ Jie užgrojo melodiją, kurios klausėsi vien tuštuma.

Keista: pravažiuodami stoteles bei žvalgydami pro langą nustebė muzikantai peronomose regėjo gausybę žmonių; jie slampinėjo tarp kioskų, stumdėsi, barėsi, bet niekas nelipo į visiškai tuščią traukinį. Taip tėsesi ištisą dieną. Kitą – vėl tas pats. Dar kitą – irgi...

Kas nutiko žmonėms? Perpildyti keleivių traukiniai lankstė po visą Pamaskvę ir tik į tą, kuriame koncertavo muzikantai, niekas nelipo. Tuomet draugai suprato, kad jie nemirtingi, o elektrinis traukinys nesustostas visą amžinybę. Taip bus, iki pasaulyje atsiras bent vienas klausytojas. Tai ir buvo palankaus likimo prakeikimas bei palaiminimas, nes visame mūsų beprotiškame, kraštutiniams nuopuoliams neatspariaime ir dvasiškai demoralizuotame pasaulyje iki šiol neatsirado né vieno žmogaus, kuris panorėtū juos išgirsti.

Susikirtimas

– Taip, mes – musulmonai, – tai patvirtindamas tėvas linktelėjo galvą, tačiau be ypatingo dėmesio savo žodžiams. – Mes – musulmonai pagal seną tradiciją, todėl nematau nieko blogo, jei tu lankysi sekmacieninę mokyklą.

– Bet, Ahmadai, – išiterpė jo žmona, – kam vaku mokytis arabų kalbos mūsų šalyje? Kur mūsų duktė galės panaudoti Korano žinias? Ką jি veiks su visa šia Rytų išmintimi?

– Tai bet kokiui atveju geriau, nei ištisomis die-nomis sėdėti namie, – paprieštaravo tėvas. – Be to, muftijatas¹ organizuoja ekskursijas, viktorinas... Mariam bus įdomu.

Desimtmetė Mariam tylėdama klausėsi tėvų pakalbio. Jos tėvas Ahmadas ir mama Fatima buvo kilę iš totorių giminės, žinomos dar nuo Aukso ordos chanų laikų, kurių palikuonis likimas senų seniausiai nubloškė į Baltarusijos sostinę Minską. Per praėjusius šimtmecius totorių asimiliacija tarp europiečių vyko taip intensyviai, kad kažin ar jų šeimoje kas nors turėjo supratimą apie šariatą²... Koranas lentynoje užémė eilinę vietą šalia kitų knygų. Tėtis buvo teisus: mes – musulmonai tik pagal tradiciją, kurios šaknys seniai nugrimzdo Letoje.

Jau daugiau kaip tris mėnesius Mariam lankė sekmacieninę mokyklą. Jai viskas patiko: ir gerasi dis žilabarzdis *ustazas*³ Ali, ir kelionės į Baltarusijos mečetės, ir įdomūs Šventojo Korano žinių patikrinimo žaidimai. Visi su ja elgėsi labai gerai – ir vaikai, ir suaugusieji. Mergaitė skaitė Korano vertimus ir po truputį mokėsi arabų – angelų kalbos. *Ustazas* Ali jai davė nemažai knygų, kad Mariam ir namie – gržus iš mokyklos, laisvadieniais ar per trumpas atostogas – galėtų skirti laiko islamo studijoms.

Mergaitės siela linko į religiją kaip mažas želmenėlis į saulę. Kai Mariam, susitikusi su pažištamais, vietoje šiurkštaus „labas!“ arba „sveiki!“ giliai ir svariai jiems sakydavo „Salam Aleikum!“, jos širdis prisipildyda neapsakomo džiaugsmo, tarsi „salam“ tuo pat grįžtų tenai, iš kur ir kilo – prie Aukščiausiojo Sosto...

Pirmą sukrėtimą Mariam išgyveno likus visai nedaug laiko iki Šventojo ramadano mėnesio pastinko pradžios.

– Mama, nepyk, bet aš nevalgysiu dešros, – vie-nišyk pasakė mergaitė savo motinai per pusryčius.

– Kaip – „nevalgysiu“? – nustebo motina.

– Mamyte, juk tai nešvaraus gyvulio mësa; tai – *haram*⁴, – pusbalsiu atsakė Mariam ir nuleido akis.

– Koks dar „haram“, dukrele? – pakėlė balsą už stalo sėdintis tėvas. – Tave tikriausiai taip sekmacieninėje mokykloje dresuoja? Valgyk ir baigtas kruikis...

Vėliau jis tartum kažką prisiminė ir pridurė:

– Argi Korane neparašyta, kad reikia gerbti tėvus ir jų klausyti visame kame? Pagalvok apie tai, dukrele...

Mariam, užuot atsakiusi, tik giliai atsiduso. Tėtis sakė teisybę: Šventajame Korane kalbama apie tai, ir ne kartą. Hadisuose⁵ taip pat. Todėl negalima neklausyti tėvų.

Mariam kone su ašaromis akyse suvalgė porą sumuštinių ir užsigérė karšta arbata tarsi norėdama greičiau praskalauti burną. Paskui greitai į portfelį susidėjo sasiuvinėlius ir išlėkė į mokyklą.

Visą dieną jos sielą draskė prieštaravimai. Kaipgi taip: Korane parašyta vienaip, o tėvai sako visai ką kita?! Čia kažkas negerai... Todėl mergaitė dar iš mokyklos paskambino *ustazui* Ali ir susitarė su juo skubiai pasišnekėti.

Ustazas labai malonai sutiko savo mažają mokinę ir ją nuramino. Ilgametės praktikos metu jam ne kartą teko susidurti su panašiomis situacijomis. Šariato įšakymus būtina vykdyti; tačiau ką daryti, jei vaiko tėvai jau seniai nutolę nuo islamo nuostatų? Tai reikia aiškinti labai atsargiai, netraumuo-jant mergaitės psichikos ir nenuteikiant jos prieš tėvus... ir tėvų nenuteikiant prieš islamą...

– Viskas bus gerai, *Inn̄aallah*⁶, – *ustazas* Ali, parinkdamas žodžius, meiliai kalbėjo Mariam, – viskas bus gerai...

Kitas konfliktas Mariam laukė mokykloje, kai ji, praėjus savaitei, užsiėmimuose pasirodė apsigaubusi galvą skarele.

– Teroristė, – erzino ją bendraklasiai.

– Tai tikra nesamonė! – nuo jų neatsiliko mokytojai. Klasės auklėtoja ypatingu išrašu jos dienyne iškvietė Mariam tėvus į mokytojų tarybos posėdį.

Į tarybos klausimą, kodėl nešioja skarelę, mergaitė atsakė, jog taip nurodyma Korane ir sunoje⁷; vadinasi, jei elgtusi kitaip, eitų prie Dievo valią. Posėdžio dalyviai reikšmingai susizvalgė.

– Štai prie ko atveda tos sekmacieninės mokyklos! – garsiai pareiškė direktorius. – Tai katalikai, tai protestantai, negana to, dar iki musulmonų nusiriton!

– Iš tikrųjų kažkokia nesamonė! – palaikė jি Mariam klasės auklėtoja. – Tik supriehina vaikus tarpusavyje, išskiria juos; pagaliau nuteikia vienas prieš kitą. Traumuoją psichiką...

Mariam beveik nieko neatsiminė iš jų kalbos. Direktorius grasino vos ne per teismą paraginti *ustazą* Ali prisiimti atsakomybę už religinės nesan-taikos kurstygmę tarp vaikų ir tėvų. Muzikos mokytoja kone visa gerkle klykavo apie išsikerojusį sekantizmą. Mariam tėvai tylėjo, kartkartėmis pa-zvelgdami į dukterį...

Jau dvi savaitės Mariam nelankė sekmacieninės mokyklos, nesusitikinėjo su draugais, su *ustazu* Ali. Tėvai draudė jai bendrauti su kuo nors iš muftijato, užgynę su jais kalbėti telefonu. Net neleido atliliki namazo⁸...

Ar tai galėjo ilgai tėstis?! Ar galėjo ilgiau tėstis sunki, nelygi mažos mergaitės dvasinė kova, kurios būtų neatlaikęs už ją labiau subrendęs žmogus?! Juk tas, kuris – pašauktas Alacho (*Subhanaku va Taalia!*), negali galvoti apie kitų nuomonę; jis negalvoja net apie save... Nes Alachas (*Subhanaku va Taalia!*) – aukščiau visko...

Nelaimė įvyko ryte, kai Mariam ruošesi į mokyklą. Netikėtai ji susvirduliavo, tarsi iš po kojų dingtų pagrindas, ir be samonės krito ant grindų šalia batų dėžės. Ahmadas prišoko prie jos ir paėmė ant rankų – mergaitė buvo pakilusi aukšta temperatūra; tuo metu Fatima, apsipylusi ašaromis, rinko greitosios pagalbos numerį...

Mariam atsitokėjo ligoninės lovoje apsupta tē-

vu ir gydytojų. Jos akyse plaukė figūros, veidai, balti chalatai. Lyg per sapną ji išgirdo kažkieno balsą: „Visiškas psichinis išsekimas... Nieko jai negalima drausti...“ ir mamos verksmą. Paskui jai nusvito akyse: pamatė, kaip iš už tévo nugaros prie jos prisiartino *ustazas* Ali kartu su jos draugais – sekmacieninės mokyklos mokiniais. Jie paeiliui lengvai jai spustelėjo ranką ir sustingo prie lovos.

– *Ustazai* Ali, kaip jūs čia atsiradote? – vos gir-dimai paklausa mergaitė, džiaugsmingai žiūrėdama į savo mokytoją.

– Tu, būdama be sąmonės, pati praše, dukrele, kad mes su mama pakviestume *ustazą* ir tavo draugus, – paskubėjo atsakyti tėvas, mažuoju pirstu nubraukdamas ašarėlę nuo mamos skruosto. – Dukrele, mes dabar padarysime viską, ko tik tu panorėsi...

Mariam šypsodamas užmerkė akis. Ir išgirdo tą patį balsą: „Krizė praėjo...“ Tada – *ustazo* Ali bal-są: „Aljhamdu lillehi rabbil alemin!“⁹ Jai pasidare taip lengva: sapnas tvirtai priglaudė mergaitę savo švelniams glėby...

– Aš niekada neatlikdavau namazo, – prisipažino Ahmadas *ustazui* Ali, kai jie kartu autobusu važiavo iš ligoninės.

– Štai gera knygutė, vadovėlis, – *ustazas* išsi-traukė nedidelį leidinėlį iš vidinės palto kišenės. – Ji jums padės, ten apie viską parašyta...

– Ak, kad tik greičiau mergaitė grįžtų namo! – sušniubždėjo Fatima, glausdamasi prie vyro. – Nie-kada jai nepasakysisi blogo žodžio...

– Jeigu vaikas gyvena pagal Viešpaties Žodį, negalima jam kliudyti, – švelniai pasakė *ustazas* Ali. – Viskas bus gerai, *Inn̄aallah*... Jūs – nuostabi šeima!

Kai Ahmadas ir Fatima grįžo namo, vyras pir-miausia iš knygų lentynos išstraukė seniai neskaitytą Koraną ir reikšmingai padėjo jি stalo viduryje svetainėje.

– Einu mokytis atliki taharatą¹⁰, – tyliai pasakė žmonai ir užsidarė vonios kambarį.

Fatima pritariamai linktelėjo galva ir nuėjo virtuvėn. Apsiziliūrėjo; atvėrė šaldytuvą. Paėmė dešros gabalą ir su pasibjaurėjimu išmetė pro atvirą langą. Keletas valkataujančių šunų tuo pat puolė prie nežinia iš kur atsiradusio gardėsio.

¹ Vienos ar kitos valstybės aukščiausias musulmonų dvasinis valdymo organas (aut. past.)

² Islamo įstatymas (aut. past.)

³ Mokytojas, auklėtojas (arabų k.) (aut. past.)

⁴ Uždrausta šariato (arabų k.) (aut. past.)

⁵ Čia: pavyzdžiai (arabų k.), besiremiantys pa-sakojimais iš Pranašo Mahometo darbų (MEIB) (aut. past.)

⁶ Tebūnie Dievo valia (arabų k.) (aut. past.)

⁷ Čia: padavimas (arabų k.) (aut. past.)

⁸ Musulmonų malda kalbama penkis kartus per dieną (persų k.) (aut. past.)

⁹ Slovė Alachui, pasaulių Viešpaciu (arabų k.) – pirmieji suros Al-Fatiha žodžiai (aut. past.)

¹⁰ Ritualinis apsiplovimas prieš namazą (arabų k.) (aut. past.)

14 Kūryba

Pasakysi tiesą – prarasi draugystę

Natalija Ivnova – rusų literatūros kritikė, literatūrologė, eseistė. Maskvoje leidžiamo literatūrinių žurnalo „Знамя“ vyriusinio redaktoriaus pavaduotoja. Parašė kelis šimtus įvairias kaičių išverstų straipsnių, vienintelika knygu, skirtu klasikinei ir ūlokaikinei rusų literatūrai. Paminėsiu tik kelias iš jų: „Проза Юрия Трифонова“, Москва: „Советский писатель“, 1984 („Jurijaus Trifonovo proza“); „Борис Пастернак. Участь и преизнанение“, Санкт-Петербург: БЛПЦ, 2000 („Boris Pasternakas. Likimas ir misija“); „Скрытый смысл. Русская литература на переходе через век“, Санкт-Петербург: БЛПЦ, 2003 („Rasleptas sinžetas. Rusų literatūra peržengiant amžių ribą“); „Русский крест. Литература и читатель в начале нового века“, Москва: „Время“, 2011 („Rusų kryžius. Literatūra ir skaitytojas naujuoju amžiaus pradžioje“).

Natalija Borisovna, ką reiškia būti literatūros kritiku? Su kokiomis problemomis, jūsų nuomone, standžiai susiduria literatūros kritikai? Kas čia jums svarbu?

Būti literatūros kritiku rištu (o gal ir ne tik nūsų) laikais – tai pasmerkti savę ne pačiai geriausiai situacijai ir literatūroje, ir gyvenime. Tačiai sunku gyventi, dėlto greta savo „objekto“ ir sakyti jam tie-ą. Šiandien tačiau patinka, kaip jis raši, dėl augimingo palaičių autorui, o jau tyloj gali pasirodyti raijinį ir mytiliančių jo kūrinį. O reikia parašyti tiesą! Tokiai padėčiai apibūdinti turui savo musikalą mėgstamą poezių: pasakysi tiesą – prarasi draugystę. Kritikas apskritai neturi tiesės su kuo nors literatūrinėje bendruomenėje draugauti – nei su prozininkais, ypač jei jis rašo apie prozininkus, nei su poetais, nei su kritikais. Ne tik draugauti – arčiaujiu bendrauti yra pavejinga.

Ar išmanoma kritiku korporacija? Praėjusio amžiaus paskutinijo dešimtmecio pradžioje devyni kritikai išėjo ūlokaikinės rusų literatūros akademiją, profesinę gildiją. Profesinių teisių gynimuisi gerai dažkas, bet jis neįpareigoja draugauti. Paaškėjo, kad jeigu kas ir vierių į akademiją susibūrusius kritikus, tai tik bendras nesavardaudžios noras įteikti Apolono Grigorjevo premiją prozininkams ir poeziams. Kai bil. menininkams nutrūko, premija leilianti instancija (akademijai) su byrėju. Jos neįgelbėjo kaičius apie parangą savo profesijai. Matyt, nichovo kam vienyti kritikai. Korporacija šiųje srityje vargu ar išmanoma, nors akademijos narius ir kaltino, kad jie korporatyviai priima mokslinimus dėl prievirios laurcatu.

Dabar apie korupciją kritikoje. Ji ne tokia visa apripianti kaip valstybėje, bet irgi neįmanomi, manau, jos neįmanoma iar bent kol kas labai sunku

išvengti. Tai draugystė besiremianti korupciju. Pavyzdžiu pateikti nemoriu, bet juo daug, ir kiekvieną kartą jie neįmanomi nustebinti. Kodėl žmogus, kuris save laiko kritiku, tiesią raudoną kiltiną silpnai prozat, jei žodžiai apie gerą kūrinių košlą tarsi pri siukštus dantis? Todėl, kad su autoriūniumi jie – draugai. Be draugystės paremtos korupcijos, būna dar visokių motyvų, atsiremiantių į įmesusius abiem pusėmis naudingus kontaktus. Aiba – į moralinių skolų gražinimą. Kritika haigiasi ten, kur įmanoma polemika. O polemika neįmanoma *non-vive route*. Kitap sekant, ten, kur neįmanoma polemika, už gerklės gržtis kompejja. Pasitaik, kad kritikai atsirevanšuoja kalbedami apie svetimus, o savoios savokia kaip reiškiantai pozityvia, duotybę, bet juk gyvetime ir tarp artimųjų saurykiai visaip susičlosto. Ir dar: tikro kritiko visi darbai yra polemikai. Net jei rašo ne apie literatūrą, o apie savo gubernijos administraciją, jis privalo likti buent literatūros kritikus!

Literatūros vaidrauo visuomenės gyvenime meikėja, okivaizdojai jis menksta ir Rusijoje. Literatūrą išstumta pramugus, kurias desminii siūlo ūlokaikinis medijus puseiulis. Vlčulumas nugalė: ryškus ekranu paveikslinkas vietoj nubudžius rindės. Rusija tampa (gal jau ir tipo) nebe literatūrocentriška. Literatūrą smūginou iš visų pusų. Mokyklose nu rebebūs jis egzamininiu raštu – abiturės rašnic. O kuri tada neįmanoma skaityti Dostojevskij? Kritika re tik susijusi su literatūra, ji, manu nuomone, tiesiog būtina literatūros proceso grandis. Kai si grandis aiži, yra visa literatūros grandinė, iš kurė a i rašytojai (poetas, prozininkas, dramaturgas), ir skaitytojai as.

Koks, jānq nuomone, turi or goli būti kritikas ir literatūrologijos svarž kis?

– Esu ne tik literatūros kritikė, bet ir literatūrologė (mano filologijos kandidatės disertacija buvo skirta Jurijui Trifonovui, o daktarės – postmodernizmu), taigi manu, kad filologija padeda literatūros kritikui. Tai tarsi dvi žmogaus kojos: gyventi gali iš su viena, tačiau judėti sunku. Literatūrologija teikia kritikui to, kaip dirbantieji kine vadina „kudro giluma“. Šiandien daugelis tu, kurie atėjo iš ateina. Į kritiką, teisingai, į literatūrinę žurnalistiką, neturi išsiugti pozicijos i leksiko ir epochos gilumą, neturi filologinių išgdžių ir žinių. Naujieji literatūros kritikai dėlžiausiai nertusto tohau (ir giliau) nei aprėpiu ta knyga, apie kuria jie rašo (kaip slabai sakumai, apte kurią „atsiūpau“). Tai tas pats, jie nuženkos ar teatru kritikas arba apžvalgininkas neloretių profesinių žinių apie muzikos ar teatro istoriją, o tiesiog pasakotų, gal net labai patrankliai, tik išspūdziai, kurius patyrė klausydamas koncerto ar žiūrėdamas spektaklį, bet neanalizuotų jų ir neįpateiktių jokių profesionalaus rezūsieriaus, dailininko, aktorių

darbo vertinimo... O literatūros kritikai sau tai leidžia! Apeluojama į emocijas: „nuostabu“, „pinku“, „tryčiu“, „užletimų“, ir apskritai „žiūdžia užima“. Deja pažodžinių cituoju gerai žinomus literatūros kritikus. Štai toks jų darbo būdas. Be e. „aukslesniame“ profesiniane gyvenime tas pats kritikas gali būti buvęs filologas, literatūres istorikas. Ties og jis man, kad kritikui, laikraščio apžvalgininkui, tokie išgūdžiai nereikalingi, ir juos „išjungia“. Beje, retkarčiais atsiverčiu „Times Literary Supplement“ ir iei trumpose recenzijose pastebiu tik tą teksto gilumą ir kritiko erudiciją. Mano nuomone, kritikai būtina remtis filologija kaiju pamani.

Kas jas skiria? Kritika – tai temperamentas, interpretacijos laisvė, zistrangi pastebėjimai ir prociziškos minėjimų apie tai, kas perskaityta, formulutės. Be butinos argumentacijos, be įrodymų visi vertinimai, ir teigiami, ir neigiami, virsta niekais. Literatūrologijai būdinga griežta forma, sentinus vertinimai, xviopštūs įvedymai, mokslinius darbo pobūdis. Galimi ir, mano nuomone, pageidautini įvairių kritikų ir literatūrologijos deriniai. Bet jau aš stengiuosi dirbti bent kaip peržengdama šių dviejų sferų ribą. Skrupulizingas irodymų teiginius, remius literatūros istorijai ir poetika kritikai žmoniai, šiuos instrumentus jis paveldi (arba skolbinasi) iš literatūrologijos. Tačiau jei temperamentą kritikas keičia į akademinišką komentariavimą, jis prastariai savo tilksą ir laikinį – skaitytoją ir rašytoją.

Kai kurie rašantys kritikai iš šios sribės pereina į gimininkas literatūrinės veiklos ūkias. Tarkim, Jegegenijus Ščekinskis perėjo į preziją, jau daugiau nei dešimt metų, jis rašo ir publikuoja apskrymus ir apysakas, dirba redaktorių darbų; Vladimiras Novikovas pahendė rapti prozininku. Išleido porą romanių, tačiau jie ypatinge pasiskeliano nepelnin, paraše literatūrines Vladimiro Vysočio ir Aleksandro Bloko biografijas populiarizuojančia seriją „Nuostabių žmonių gyvenimai“, bet ir jos nebuvu pastebėtos. Sėkmingesnus, mano nuomone, jo veiklos baras – Literatūros kritika. Samuilą Lurje, peterburgietį kritiką, kuris rašo recenzijas S. Giedreicą pseudenimui, labiau sudominuo literatūros istoriją. XIX amžius, tai liudija jo straipsniai ir knygose. Sergejus Čiuprynas ištraukė į ūlokaikiniams rašytojams skiltu biografiniu ir bibliografiniu leidimų, vadovų po ūlokaikinės rusų literatūrų sudarymą. Andrejus Benzenis, kadaise labai aktyvus literatūros kritikas ir apžvalgininkas, neteko etatinės pareigų laikraščio redakcijose, ir aš nežinau, ar jis les būtent šia veikla, ar gres prie savo mylimo XIX amžiaus.

Ac, diechdoma žurnala, ka vyras vandale, kas pasakys recenziją apie problemą straipsnį?

– Kaip sakau, ne taig jai, daug autorių berašo problemus išnas literatūros kritikos straipsnius apie ūlokaikinę situaciją. Kur kas lengvai dėl recen-

ziju. Tiesa, dalykiška ir profesionalų recenzentų išgi neleagva rasti. Nor... Jau seniai pastebėjau ir supratau, kodėl recenzijos autoriių surasti lengviau nei straipsnių: net ir labai kruopščiai dirbančių čia ne tokis didelis „aplinkinis“ ratas. Mano kolegė Al. Latynina ėmė rašyti šplėstas recenzijas, kurias žurnalas „Nobelijų mirp“ spausdina jos zameninėje „Komentaru“ rubrike. Bet A. Latynina išišutėjė suvo straipsnyje-recenzijoje otažvelgia į viską, kas jau buvo pasakyta ar parašyta apie dr. alian analizei pusirinktį knygą.

Kaip rasti, kas parašys straipsnį? Juk kiekviename žurnalo numerijoje yra točiu rubrika. Stengiamės labai idėmui ištrytis potencialių autoriių: sekamie, kviečiame, augintame redakcijoje, neužmiršame liu, kuriai darbus jau karta spausdinome. Tai duoda veidą. O jeigu jau visiškai slukai – sėdu ir rašau pati, turinėjantį ir savo rubriką „Kai tress politi“ apie literatūros gyvenimą problemas.

XX a. pabaigoje (kai greti bėga antžiū) žurnale „Žurnalas“ vokai išskrijuoti: „kritika; paskutinius ūkučius“. Atsiekite dėmesį: tai ne klausinės, o teigimys. Laižuose teigimys: ar dažsuluo antenai ir yra paskutiniai, suvokę kritiką kaij pašaučiu? Ir kągi nu ju nebėbus? Dalyvavo Nikolajus Alekandrovavas, ir dabar aktyvus televizijos bei radijo programų knygų apžvalgininkas (raižiu stiliuje „Oto Mecum“) jo programai vadinančios „Krygelys“ kai apie nosų prižiūris kalba labai retai, teisimasi, kai jau neįdomūs personažai. Dmitrijus Baranovskis melė kritiką. Nikita Delisejevas kai kada nėšo Aleksejus Kui iðrodovalas – retai. Ilya Kakulinas – kartais, net jau ne kritiką, o filologinius straipsnius. Diskusijos iðanginėje salakcijos vanluva: Žurnalas „Literatūrinė ūkučio tirazas pagrindinė kritikos „gyvenimo vieta“ – ūkučio iki pavojingos ribos, konceptualų straipsnį jam metas išsysti į literatūros Raudonąją knygą, kaij išnirštancia – tūk. kritika persikė į laikraščius ir „blizginių“ ūkučius, kur yra reklamos verslo ir leidejų rinkodamų ūkučia. Štai toks laidžias nuosprendis kaij ūkučiu rykstančiai kritikai.

Bet arčio daugiau nei čekinti metu, ir staiža sinėjaz pasikerte. Kritikoje atsirode nauji ūkučiai, kurių ilj ežio ūkučių krajui. Paminėti kai kuriuos. Jevgenijus Alekullajevas, Jevgenija Vežian, Valerija Pustovaja (neseniai ji išleido straipsnį knygą pole-mikių pavadinimu – „Tometas kritikas“); „Storoji kritika“; Marijana Jonova (ji taip apie poetas ir poziciją, o prancūzinius metais pabėgo premiją „Debiutas“). Visi jie – nuolatiniai storujų literaturinių ūkučių („Žnamaj“, „Nobelijų mirp“, „Pruzhoba narodov“, „Oktobrė“) autoriai. Jie ir dirba redakcijoje (Pustovaja – ūkučiale „Oktobrė“, Vežian – „Žnamaj“), jų netrikdo sunkios finansinės aplinkybės, nes jie supranta, kad pagrindinė ūkučių kritikos atsirašimo iš patikros vieta – ūkučių.

– Kaip apskritai ūkučiai ūkučiai išgyvena „istorijų“ ūkučių?

– Kaip jie išgyvena? Bendromis ir individu-alierius musų pustangomis. Sunku, labui sunku, užtai visame neprildusom. O už neprilausom byt ir taikos laisve tenka mokėti. Bet buenti dėl to manus niekas nieko negali paliepti ar išsakyti. Mes visiškai laisvalai rengiamės, kaip spausdinti. Suvo pasitinkamą vertinimą labui kruopščiumi ir atsakingum. Tuisylė tokiai: taryk, kaip privatali duryt. o bus, kaip bus.

– Rašote ne tik apie ūkučiukines, bet ir apie so-vietmečio literatūrą. Skaitant jūsų knygas ir straipsnius visoje, kad jums svarbiausia ne gaminių ar išteisėjavi, bet būtent suprassti tą rasytoja, kuriuo rasygymą ir ką yra rasytoje. Jūsų darbuose nei Aleksandras Iudzejevas nevirsta absoluciūn celišiu, nei pavyzdžiu. Borisui Pasternakui neišdygsta angelo sparnai. Kas iš tiesų jums jidomu smėlio harvaze?

Privati teritorija

Jurgis GIMBERIS

...beje, apie „ką padarysi“... Ingos bičiulis norvegas sakęs, kad keista mišų tauta – „ką padarysi“ vis kartojam; gatvės duobėtos – „ką padarysi“, šildymas neiperkamas – „ką padarysi“, pirmokų kuprinės per sunkios – „ką padarysi“ ir taip toliau, ir panašiai; galima suprast norvegą, jis prie tokų socialinių santykų neprateps; o mes jau tokie – ką padarysi...

...baisi šventė kildavo kadaise, kai sumedžiodavom mamutą; dabar gi atvirksčiai – kai ištinka kokia šventė, tada einam medžioti; mamutai ganosi „maximose“, „akropoliuose“, „babilonuose“, kituose „banginiuose“ ir, atvirai šnekant, yra prijaukinti; kaip sakė vienas burtininkas – sumenko liaudis, suskystėjo blauzda; bet už stalo mamutus dorojam kaip tadaise...

...šnektelejom su Liudu apie gyvenimą, kūrybą ir visą kitą to gyvenimo kamšalą; kaip žaidimai smėlio dėžėje, sakom; pasižutom it du Nobelio laureatai; re-tai kada tiek daug vienoje vietoje apsireiškia...

...sako – skitai išrado kelnes (!); arba pasakyki-me taip – kelnes išrado skitai!..

...vakar televizorius rodė tokią gražią laidą „Desimt geriausių dizaino sprendimų“; žiūrėjau ir ver-kiau – taip gražu; jei turėčiau tokią virtuvę kaip tame televizoriuje, tai liktų tik gyventi; labai daug erdvės (visom kryptimi), labai daug išangos, sienų, dekoru, šviesos, stiklo, akmens, nerūdijančio plieno etc.; apie žmones nepasakyta nieko; kiek jų, kaip dažnai ta virtuve naudojasi, ar myli vieni kitus; kad ir kaip ten būtų, matai aiškų pervirši, matau, kad dizainas pats save patenkina ir pateisina; prisiminiau kiaušinius, ir mane uždusino neviltis – labai graži virtuvė, duok Dieve kiekvienam mo-kescių mokėtojui po tokią, bet žinok, kad tada kiaušiniai pabrangs!..

...pasakysiu paskui poetą... „jeigu yra Jurgis, vadinasi, jis kažkam reikalingas“...

...kai pagalvoji, kad ir Bachui buvo nesaldu gyventi, tai nė kiek nepadeda...

...nuplėšiamame kalendoriuje patarimas – „Kaip išsirinkti kvepalus“; jūs man patarkit, kaip išsirinkti prezidentą! seimą... žmoną aš jau tu-riu; trečią...

...kokioje nors grupėje keliaujant, pramogau-jant, sprendžiant globalias ar lokalias problems, žmonės iš paskutinių stengiasi vienas kitam parodyti, jog esa; juokauja, filosofuoja, diskutuoja ir šiaip – kalba bet ką; mostaguojas rankomis, kaip anglai sako, „darо veidus“, demonstratyviai juokiasi, skleidžia visokius garsus ir kva-pus; niūriam žmogui tokiuose sambūriuose ne vieta; galbūt ir jis tam tikru požiūriu gali būti draugijos puošmena, bet pats dažniausiai nukenčia; nebent būtų mazochistas...

...yra toks razinų ir įvairių rūsių riešutų mišinys, kuris vadinasi „studento pusryčiai“; tai ta prasme lengvai galėčiau būti studentu – toleruoju; o kai-nos prasme – ne, matyt, jau per senas...

...kaip kinų uždraustas miestas; tai tiesiog ki-tas pasaulis; kitos mados, kitos kainos; mus „pa-siekia“ jų žurnalai, jų televizija, mes patys apra-šinėjam jų gyvenimo būdą, jų išlaidas ir jų pajamas; teisingiau, ne patys, o savanoriai tarpininkai, demimondas, samdiniai; tai užkratas; tai nuodai; tai rodyklė į Rojų, kurio néra; vadina-moji „žiniasklaida“ skleidžia žinią, kurios néra; vadinamosios „informacijos priemonės“ neteki-a jokios informacijos – tai miglos; sako, kad tikroji žinia yra Evangelija; norėtusi tikėti...

Pasakysi tiesą – prarasi draugystę

Arkelia iš 14 p.

– Negalėčiau pasakyti, kad siuolaikinė literatūra pranoko rašytojų sovietiniai laikai. Kel kas ir nurodė Jurijus Trifonovas, ir gyvas Fazilis Iskandoras yra nepranokti. Taip, jieems buvo sunku, bet jie pasakė tiek daug, ir be to, Ezope kalba, kad išeikė savo sovietinę literatūrinę kilmę. Aš ir stengiausi apie tai pasakyti jieems skirtose knygose „Ispėja Jurijus Trifonovas“ („Jurijaus Trifono prozu“) ir „Cxex protivs straha, plati Fazilas Iskandoras“ („Juoku prieš buing, erba Fazilis Iskandoras“).

Kalbėdama apie sovietinius rusų rašytojus, juos skirstau į 1) sovietinius rašytojus, 2) sovietinės epochos rašytojus. Turp šiuo buvo gabių ir netgi labai talentingu žmonių. Pavycžiui, Valentinas Katajevas (neperkuojuamu jo velyvoji proza; jis, žurnale „Юность“ vyriausėjasis redaktorius tuo įkūrimo, priėmė iššūkį ir čiai mėtyti visiškai naujai – ne b.ogių nei Vasilijus Aksjonovas et Anatolijus Gladilinas). Vieši šie likimo, biografijos, literatūrinės kurjerų virgai man labai įdomiai. Konstantinas Simonovas, nekalbu juu apie Aleksandrą Fadejevą, – ne tokie talentingu rašytojai, bet įdomi ju likimo ir psichologijos rūda, kompromisių ir bendradarbiavimą su veldžia. Juo gyvenantai – stublinintys siužetai ir kritikai, ir rašytojai faneatskirių kritikos ir literatūros geležinėmis durimis, jos pereinai viena į kita). Puslankas man įdomus ne tik dėl geruoj bruožų (dabar apie tui juo viskas purušyt), bet ir ten, kur jis pralsimai, be kita ko, ir moraliniu požiūriu. Antai Achmatovai, Vasilijui Salamovui. Man svarbu nustoti savuja tiesos versija. (Pr. si pažistu, sovietinius metais dėl unutapiojų sovietinei literatūrai man udejėve, nei Simonovo neskmėnai, perskaiciu juc jau pasikeitusiais linkus naujų žvilgsnių.)

Zinoma, reikalingas sovietinės civilizacijos muzikus, kuriamas veikė mokslovinis centras, būdė renkami archyviai, vykdomi lyrinėjimai, rengiamos konferencijos ir seminarai. Prancuzijos Renio miesto universitete vyko konferencija „Sovietiškumo fabrikas“. O mes? Ar mes patys tą epochą relikti uojame? Prieš keletą metų išleidėme išryga „Лестница ввыше“... Mes gyvename tarsi ir dabartiniu, bet nuolat grįžčiojam atgal ir neįcūtame atsakomybės už prienai, kuri priivalo būti apnaujytu. Atskratyti prietėties, visiskin ja įverkuti galima tik jai apnaujusi. Antroji Rusijai gresiu šliaužiamai res.audacijos kaiuotrola. Vokietijai tolmai refleksuojai jėgu rido.

Idomiausia, iš to, kas parašytum apie sovietinių žmogų ir sovietinę kultūrą, sociologo Levo Guilkovo knyga „Literatūrai idėjųtare“ („Negatyvinis idėjotėlis“) ir Boris Dubino I „sovietinio žmogaus“, in. elegantijos „posovietinio žmogaus“) tyriėjimai; daug ka galima rasti elektreminame portale www.literaturni.lt, kuris nuolat atnaujinamas. Mitrėtin ir suolahingvio Hlasano Huseinovo darbin.

Literatūrai parogeti dėl išlaidos į mūsų žmogus apie žmogaus žmogaus literatūrą kaičiai fragmentuose. Literatūros istorijos eilėlytės arba išpirčių dėmesy“

Nendiniuose iš sovietinės ne vienės, o pasidalijusi į dalis, kurių larpusuvio tyčiai tomenki: muzinė literatūra, beletristikos, galiavusiai – aukštėjti literatūrą, kuri, manu nuomone, nūčieni išg labiai išvain. Visa tai galima pavaizduoti kaip savo išskirtinėje apatinėje lai, ku daugiausia, o viršūnėje ku visada mažai.

Aiškios beletristikos lyderės: Maja Kučerskaja (romanas „Teris Mairi“ / „Teta Mairi“); Liudmila Ulitsaja (visi romanai), Diana Rubina. Man neje

literatūroje klesti Borisas Akuninas – jo intelektas, sąmojis ir išradir gunas dėru su geru literatur nuo sioniu bei stilisto sugebėjimais. Kai galvoju apie kokybišią šiuolaikinę prozą, į galvą atėtina šie vardai: Vladimiras Makauinas, Viktoras Pelevinas, Marija Rybakova (kniga „Anna Grėm ir zo priprak“), „Anna Grėm ir jos žmekla“ su dideliu pasiseikimu išleido Vokietijos leidykla „Rohwolt“, „Brietis pro pogrindininku“, „Prancūzijos brolyste“ lengvai skinasi kelius Prancūzijoje. Nuo metu į prancūzų kalbę verčiamas romanas „Ostretėj nosa: dėl magiško geriaus“ / „Aštrus peilis minkeštais žardžiai“), Jurijus Buida (romannai „Ermė“ („Jermas“), „Citačia krovė“ („Mėlynas kruujas“)). Latai įdomus naujas Vokietijoje gyvenančio Aleksejaus Makušiukio romanus „Dorož v dolinose“ („Miestas liegumoj“).

O visu geriausie – Liudmila Petruševskaja!

Man pačiai atrodė informatyvi ir daug peno teikia *non-fiction*, paminėsiu tik paastranu ištečių tekstu: Sergejaus Gandlevskio „Bez znamene byloje“ („Beminė praeitis“), Natalijos Gromovos „Kloč“ („Ruktas“).

Šiūlau dežiau žvilgtelėti į tai, ka skelbia pectalas „Журнальныи зал“: Čia rusų žurnaliukai pateikia savo naujausius numerius, beje, beveik viska, kas juose guliukojama.

Poezijos tendencijos išg labai įvairios. Rušių ūki, beveik teatralka Verė Polozkova, užtūs iš socialius Andreyus Redjouovas. Tci jauri ir krintantys į akis vardu, bet ju kūrybę visai netinkama spausdinanti žurnalo (amraujantie kiti meni žurnalo „Здравъ“) numeriję apie juos abu publikuosiine po straipsnį. Atnkreipiūs dėmesį ir į Maksimą Arneliną, turga Kuznecovą.

Labai suselkta grupė – vadinančių „naujajį realistą“: Zacharias Priepiras, Romanas Senčinas, Denisa Gucko. Juos charakterizuoja griežtas socialinis pozitūris ir išsklus visuomeninės procesų iškūrimas. Apie „naujajo realizmo“ pradžią prieš dešimt metų paskelbė jaučius (tada dvidešimtmetis) Sergejus Širginecas, kurį linkai „mujuoju“ romantiškai.

Muzinės ir eltinės literatūros suveiku ryški Dimitrijaus Bykovo romanuose „Ostrosos“ („Ostrosos“), „Otpavaus“ („Išleidžiantas“), „Obrazas“ („Užimantasis“). Bykovas dabar procuklyviai stas rašytojas, bet vis ne itin vertinėjo prozai, man kuri kas labiau patinka jo žurnalistika, feljetonai, poezija aktuolomis temomis. Piermieliai Marijos Galino knyga „Mėnesių“ („Kurkliai“), Mariinos Stepucovas „Kemeliškiai“ („Lazur“), Olgo Skavnikovos „Ile kai galoma“ („Lengva ga vilt“), Aleksandro Tereshovo „Kameliškiai stoci“ („Akmeninis tiltas“) ir „Nekas“ („Vokietišk“), Aleksejus Slapovskis „Otar“ („bie“).

Literatūra gyvena savo gyvenimą, taigi, kai menstūklumai nuo proceso, retkiai atkreipti dėmesį ir į literatūrines premijas: „Rusų Bookeris“, „Didžioji knyga“ ir t.t. Rusijoje įsteigta keli šimtai premijų, daudešinti jų – svarbios. Kad tik užtektų vertų kaičiui!

*Kaičiai ir iš rusų kaičios vertė
Donatas MITAITIS
http://www.ltli.lt/litcollonia_29*

* Neologizmas, sedarytas iš 2002-ųjų „nostalgijos“ (nostalgija) ir „nostalgic“ (nostalgės) žodžių lietuvių dėbatinių.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

12 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – vakaras, skirtas rašytojų Vytauto Tamulačio 100-osioms gimimo metinėms. Vakare kalbės literatūrologė dr. Loreta Jakonytė, literatūros tyrinėtojas Albinas Vaičiūnas, Vytauto Tamulaičio premijos laureatė Gintarė Adomaitytė, Šakių r. savivaldybės Kultūros ir turizmo skyriaus vedėja Augenija Kasparevičienė, Šakių krašto žmonės. Rašytojo kūrybą skaitys aktorė Regina Paliukaitytė. Vakare koncertuos šakietės dainininkės Indira ir Modesta.

14 d., ketvirtadienį, 17.30 val. vakaras „Egzodo rašytojai: Bronės Railės ir Alės Rūtų kalbina ir filmuoja Kazys Saja 1992 metais Santa Monikoje“. Filmuoja medžiagą pristatys rašytojas K. Saja. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. p: rasytojuklubas@aiva.lt.

Pirmosios knygos konkursas

Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla skelbia pirmosios knygos (poezijos ir prozos) 2013 metų konkursą, kuriame gali dalyvauti ne vyresni kaip 35 metų literatai, norintys išleisti savo debiutinę knygą. Konkursas šioje leidykloje rengiamas kasmet nuo 1994 m., o savo pirmąias knygas konkursu knygų serijoje išleido tokie dabar žinomi rašytojai kaip Laura Sintija Černiauskaitė, Andrius Jakučiūnas, Renata Šerelytė ir kiti.

Pirmosios knygos konkurse gali dalyvauti ne vyresni kaip 35 metų literatai. Iprasta teikiamo kūrinio apimtis – 2-5 autorinių lankai (autorinis poezijos lankas – 700 eilučių, prozos lankas – 40 000 ženklų). Kompiuteriu surinkto teksto 3 egzemplioriai priimami leidyklos raštinėje vasario 27-28 d. (tel. 85 262 89 45) arba paštu iki vasario 28 d. (K. Sirvydo g. 6, Vilnius LT-01101). Kartu prašome autorių trumpai prisistatyti, informuoti, ar esate publikavęs savo kūrybos ir kur (3 egz.).

Kūrinius vertins Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos sudaryta komisija. Dvi geriausias pirmąias knygas išleis Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. Konkurso laimėtojai bus paskelbti tuose leidiniuose, kuriuose pasirodė šis skelbimas. Kitų konkurso dalyvių kūrybos leidykla nekomumentuoja.

Lietuvos rašytojų sąjunga

12 d., antradienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13, Kaunas) – Gvido Latako poezijos knygos „Nekalendoriniai šventieji“ sutiktuvės ir kultūros žurnalo „Naujoji Romuva“ naujausiojo numerio pristatymas. Dalyvaus knygos autorius Gvidas Latakas, „Naujosios Romuvos“ redaktorius Andrius Konickis, poetė Rita Makselytė, aktorė Kristina Kazakevičiūtė ir „Naujosios Romuvos“ autorai. Vakarą ves rašytoja Aliona Ruseckaitė.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje šiuo metu veikia parodos:

„Sugržimai“ (skirta išeivių rašytojų kultūriniam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944-1950 m.),

„Maironis ir jo epocha. ...paliekau visą mano judomąjį turą“ – iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių;

Algimantui Mackui (1932-1964) skirta paroda;

„Laiko akimirksniai šviečia amžinybės keliai“ (Vandal Zaborskaite – 90);

Fotomenininko Alberto Švenčionio „Lietuvos pilakalniai“.

GYVOJI KINO ISTORIJA**JUBILIEJAI****Gediminas JANKAUSKAS**

Rusų Hamletas su gitara ir džinsais

Sausio 25-ąjį ne tik Rusijos žmonės iškilmingai minėjo svarbūjį jubiliejų – prieš 75 metus gimė vienas garsiausių sovietinės epochos žmonių – Vladimiras Vysockis, nugyvenęs neilgą, bet labai ryškų gyvenimą. Siuolaikiniam jaunimui, ko gero, sunku suprasti, kas jis buvo anuometinės Sovietų Sąjungos žmonėms. Toli gražu ne visi prisiękę teatralai gali pasigirti matę vaidinantį šį aktorių spektakliuose legendiniame Tagankos teatre Maskvoje. Užtai tikrai nebuvo žmogaus, negirdėjusio jo dainų.

Chuliganas su gitara

V. Vysockio jaunystė sutapo su „atsilimo“ laikotarpiu, kai buvo pasmerktas Stalino kultas, iš gulagų grijo „lagerio dulkėmis“ nespėjusios tapti totalitarinės sistemos aukos, o tarpuvertėse skambėjo kalinių tematikos dainos apie Kolymą, Vorkutą ir kita „blatno folkloro“ dainuojamojį kūryba. Buvo populiarūs ir prieškario romansai, kuriuos anuomet dainavo Vaidimas Kozinas ir Piotras Leščenka. Kaip tik tada Voldos rankose atsirado gitara, o savarankiskai sukurtose dainose – visų įkvėpimo šaltinių atgarsiai.

V. Vysockis ne kartą sakė, kad eilėraščius pradėjo kurti anksti, bet tik išgirdės Bulato Okudžavos dainas suprato, jog gitaros garsai padeda sustiprinti poetinių eilių galią. „Kai tik mintyse gimdavo eilutė, aš imdavau gitarą ir bandydavau pritaikyti ritmą. Jei neskambėdavo, keisdavau ritmą, kol surasdavau savo intonaciją. Žmonės tai, ką aš darau, vadina dainomis. Bet man atrodo, kad tai eilės, atliekamos akompanuojant gitara.“

Klausydami V. Vysockio dainų, žmonės tikėjo, kad visose jose skamba autentiška autoriaus patirtis. Veteranai neabejojo, kad tokias jaudinančias karines dainas galėjo parašyti tik fronto siaubus patyręs karys. Girdėdami kalėjimo tematikos dainas klausytojai buvo tikri, kad jų autorui ne iš pasakojimų žinomas gyvenimas „zonoje“. Alpinistai, šachtininkai, vairuotojai, geologai tikėjo, kad V. Vysockis – saviškis. Nes visose dainose skambėjo nepagražinta (tik meniškai transformuota) gyvenimo tiesa.

Tiesos kamertonas

Iki šiol netyla ginčai, kas gi buvo svarbesnis – Vysockis poetas ar Vysockis aktorius. Vieni teigia, kad jo dainos ir teksta nepasižymi niekuo ypatingu, tik nepakartojamas autorinis atlikimas daro jas meno kūriniais. Kiti, atvirkščiai, tvirtina, kad jokie aktoriaus vaidmenys teatre ir kine neprilygsta originalioms dainoms. Bet niekas nesigiričia, kad tai buvo fenomenalus populiarumo menininkas, kurio šlovei neprilygo niekas.

Jei reikėtų lakoniškai išreikšti V. Vysockio unikalumą, užtektų vienintelio žodžio „Tiesa“. V. Vysockis ir melas, netikumas buvo ir tebelieka absolūciai nesuderinamos sąvokos. Socialinio sąstin-

gio laikais, kai žmonės buvo pratinami sakyti viena, galvoti kita, o elgtis trečiaip, iš buitinių magnetofonų sklindantis prikimės bardo balsas mokė visada gyventi neveidmainiaujant. Tai – garsus šauksmas tyruose, padėjęs žmonėms įveikti nykios egzistencijos siaubą, beveiltiškumą ir giliai įsišaknijusį nihilizmą. Karinės tematikos V. Vysockio dainos ryškiai kontrastavo su oficialiu valstybiniu melu ir reabilitavuo sovietinės ideologijos sukompromituotą tikrąjį patriotizmą, gražios lyriščios baladės šlovino melių ne komunistų partijai, o mylimai moteriai. Na, o humoristinėse dainose skambančios intonacijos negailėjo sarkazmo ir pačiai santvarkai, ir toms negerovėms, apie kurias žmonės buvo ipraterė kalbėti patylukais savo virtuvėse. Būtent už tai oficialiai nepripažįstamų dainų autorius ne kartą baus tas draudimais filmuotis ir įrašinėti plokšteles.

Vaidmenys Tagankos teatre

Jau išmokęs būti kompanijų siela, Volodia dar nėžinojo, kad taps aktoriumi. Baigęs mokyklą jis paklausė tévo ir nuejo mokyties į Inžinerinį statybos institutą, tačiau, net nesulaukęs pirmosios sesijos pabaigos, mokslus metė ir išstojo į Dailės teatro studiją. Cia jis susipažino su studente Izolda Žukova, kuri tapo pirmaja V. Vysockio žmona. Su antraja sutuoktine Liudmila Abramova jis susilaukė dviejų sūnų – Arakadijaus ir Nikitos.

Gavęs aktoriaus diplomą, V. Vysockis vaidino A. Puškino teatre, debiutavo kine. Tačiau unikalus aktorinius talentus atskiskeidė tik režisierius Jurijaus Liubimovo vadovaujamame dramos ir komedijos teatre Tagankoje. Šiame maištingame teatre sukurta ne tiek jau daug vaidmenų, bet visi jie (ypač Chlopusa spektaklyje pagal Sergejaus Jesenino dramą „Pugačovas“, Bertolto Brechto Galilėjus, Svidrigailovas F. Dostoevskio „Nusikaltimo ir bausmės“ inscenizacijoje, Lopachinas A. Čechovo „Vyšnių sode“) tapo didelėmis aktorinėmis pergalėmis. O V. Vysockio Hamletas, dėvintis džinsus ir juodą storą megztinį, aistrangi interpretuojantis chrestomatinį W. Shakespeare'o tekštą ir dainuojantis balades pagal oficialiai uždraus-

tas Boriso Pasternako eiles iš antitybiniu pavadinto romano „Daktaras Živago“, buvo ne tik preciziškai atliktas vaidmuo, bet ir aistringa pilietinė akcija. Visi, kuriems teko laimė tai regėti savo akimis, niekuomet nepamirš tada patirto kultūrinio soko. Kine, deja, panašaus „kalibro“ vaidmenų buvo kur kas mažiau.

Kovotojas su režimu ar jo auka?

Poetas, dainininkas ir aktorius buvo tikra raskis sovietinių cenzorių akysė (pats V. Vysockis įvardytų kitą kūno vietą). Savo konfliktus su valdžia jis vadino „kova su vatos sieną“. Ją labai gerai savo knygoje „Vladimiras, arba nutrukės skydis“ apraše rusų kilmės prancūzų aktorė Marina Vlady, dešimt metų iki ankstyvos aktoriaus mirties buvusi V. Vysockio žmona: „Atsimenu savo nerimo valandas Tagankos teatre, kai Jurijus Liubimovas ir jo trupė rodė naują spektaklį „kultūros atstovams“. Šie žmonės vienu žodžiu gali nubraukti kelis darbo ménésius ir nevengia tokiu malonumu. Kiekvieno naujo spektaklio likimas kabėdavo ant plauko. Koncertus kartais atšaukdavo prieš pat tau išeinant į sceną, dažniausiai prisidengdami tavo liga. Tu baisiausiai įsisudavai: ne tik uždraudžia dainuoti, bet dar ir kaltę dėl neįvykusio koncerto tau suverčia. Tavo dainas filmams, net perėjusių cenzūrą, vis dėlto prieš pat premjerą „nuima“ ir filmą sužaloja. Tekstai, kuriuos siuntinėji į Glavlitą (Vyriausioji valdyba literatūros ir meno reikalams – G. J.), nuolat grįžta su perdėtais mandagiais apgailestavimais. Per dvidešimt darbo metų pasirodė kelios mažos plokštelės, kuriose įrašytių nekalčiausios, iš daugiau nei 700 tekstdų atrinktos dainos. Tyli radijas, televizija ir laikraščiai, o salyje, ko gero, nerasi namo, kuriame nebūtų klausomasi Vysockio.“

Po mirties (o dar ir būdamas gyvas) V. Vysockis dažnai vadintas kovotoju su sovietiniu režimu ir kartu jo auka. Sovietmečiu, žinoma, tokį epitetą spaudojo negalėjo būti. Užtai netrūko straipsnių, kuriuose jo iš magnetofonų skambanti kūryba vadinta dainomis apie alkoholikus, nusikaltėlius, ydingus ir nevisaverčius žmones (straipsnis „Apie ką dainuoja Vysockis?“ laikraštyje „Sovetskaja Rosija“, 1968 m.). Nors pats dainininkas, atremdamas tokius kaltinimus, sakėsi dainose siekiantis teisingumo, tokia pozicija buvo apšaukta socialistinės tikrovės juodinimu. Darbar buvę KGB veikėjai mėgsta pasakoti, kaip jie anuomet simpatizavo V. Vysockiui ir visaip jį gynė, bet faktai sako ką kita. Savo aplinkoje „organų“ atstovai, žinoma, su malonumu klausėsi jo oficialiai nepripažintų dainų, tačiau, peržengę „valdiškų namų“ slenkštį, tapdavo jokio gailescio nežinančiais režimo sarginiais šunimis.

Nukelta i 18 p.

Hamletas...

Rusų Hamletas su gitara ir džinsais

Atkelta iš 17 p.

Dainavo ir užsienye

1967-aisiais ekranuose pasirodė režisieriaus Stanislavo Govoruchino filmas „Vertikali“, kuriamo V. Vysockis vaidino alpinistą ir sudainavo keilias dainas, iš karto tapusias hitais. Kaip tik tada Sovietų Sąjungoje ėmė plisti juostiniai magnetofonai, iš kurių dažnai skambėjo „Daina apie draugą“ ir „Geriau už kalnus yra tik kalnai“. Valdžiai tokis neoficialus V. Vysockio dainų plitimą būdas nepatiko, todėl jo kūrinius uždrausta išrašinėti valstybinėse išrašų studijose. Maištininko dainos neįsileistos į radiją, o pačiam autorui dažnai drausta filmuotis. Svajoti apie išvykas už geležinės uždangos į užsienį jis, žinoma, negalėjo. Tačiau 1967 m. susipažinės su rusų kilmės prancūzų aktore Marina Vlady ir netrukus (1970 m.) ją vedės, V. Vysockis gavo ir užsienio pasą, leidusį jam dažnai skraidinti į Paryžių bei po platujį pasaulį. Prancūzijoje V. Vysockio dainų plokštelių buvo leidžiamos ne kartą. Kur kas anksčiau, nei jos pasirodė dainininko tévynėje. Pirmą kartą Vakarų publikai V. Vysockis dainavo Paryžiuje pasibaigus režisieriaus Peterio Brooko spektakliui „Timonas Atėnietis“, kuris buvo vaidinamas po gaisro dar nevišiskai atstatytame teatre. Liudija M. Vlady: „Peteris pristato mums aktorius, o paskui paprašo tave padainuoti. Aktoriai išsaito ant suolelių palei sienas ir ant grindų. Žvelgi į jų nuovargio išsekintus veidus, kuriuose po spektaklio, regis, liko vien akys. Aktoriai visi sustingo išitempę, palinkę į priekį, stengdamiesi nepraleisti nė vieno dainos žodžio, nė vienos gaidos. Bet labiausiai mane sukrėtė pats Peteris: visą improvizuotą koncertą, neatplėsdamas ašarotų akių, jis žiūrėjo į tave ir susizavėjė šypsojosi.“

Panašią istoriją pasakojo ir Holivude po 1968-ųjų išskūrės čekų režisierius Milošas Formanas: „Kartą viename vakarėlyje Los Andžele Volodia pasirodė su gitara. Jo niekas nepažinojo ir niekas nekreipė į jį dėmesio. Kažkas paprašė jo padainuoti. Kai tik pasigirdo jo balsas, didelis kambarys bematant prisipildė žmonių. Jie nesuprato žodžių, bet buvo apstulpė. Žmonės žiūrėjo, klausėsi ir buvo sužavėti. Vėliau šio vakarėlio dalyviai kalbėjo, kad į šį holividinį vakarėlį atėjo Marina Vlady su vyru, o išejo Vysockis su žmona.“

Linksma istorijos revizija

Ne visi V. Vladimiro Vysockio vaidmenys kine buvo verti jo nepakartojamo talento. Dažnai jam tekdavo pasitenkinti nedideliais epizodais. O pirmi pagrindiniai vaidmenys filmuose „Intervencija“ (1968 m., režisierius Genadijus Poloka) ir „Pavojingos gastrolės“ (1969 m., režisierius Georgijus Jungvaldas-Chilkevičius), nors pasakojo apie Rusijos revoliucijos laikus, pripažinti ideologiškai kenksmingais. Teatro klasiko Vsevolodo Mejerholdo mėgstamą muzikinės bufonados žanro stilistiką puikiai perpratusi „Intervencija“ buvo už-

Brusencovas (aktorius Vladimiras Vysockis) filme „Tarnavo du draugai“.

drausta net du dešimtmecius, nes autorai pasikėsino į revoliucijos mitą, kuris per penkis dešimtmecius taip nutolo nuo tikrų įvykių, kad bet koks nukrypimas nuo kanono laikytas piktavaliiška di-versija. Filmo kopija atgulė ant lentynos su tokiu verdiktu: „Intervencija“ yra akivaizdi kino studijos „Lenfilm“ nesékmė. Režisierius nerado tikslaus meninio sprendimo ir todėl neišvengė rimtų ideo-loginių klaidių.“

Labiau pasisekė filmui „Pavojingos gastrolės“, kurio veiksmas taip pat rutuliojosi Odesoje. Čia 1910 m. įkurtame varjetė teatre prancūzų vikontu apsimetęs dainininkas Žoržas Bengalskis būsi-miems revoliucionieriams padėjo iš užsienio gabenti bolševikų propagandinę spaudą. Operetinis filmo siužetas buvo tik efektinės fonas V. Vysockio atliekamiems kуплетams ir romansams skam-bėti. Kadangi po „Intervencijos“ buvo uždrausta V. Vysocki filmuoti, režisierius griebėsi apgaulės. Jis kvietė į bandymus kelis tuo metu populiarius aktorius, bet šie, norėdami pagelbėti valdžios ne-malonėj atsidūrusiam kolegai, tyčia vaidino blogai, kad režisierius kino vadovams galėtų pasakyti: „Patys matote, kad geriau už Vysockį niekas šio vaidmens neatliks!“

Pagrindinių vaidmenų nedaug

Vėliau pagrindinių vaidmenų kine buvo nedaug. Tačiau kartais net jo epizodai tapdavo esminiu filmo centru. Caro armijos karininkas Brusencovas filme „Tarnavo du draugai“ (1968 m., režisierius Jevgenijus Karelolas) buvo suvaidintas taip, kad tapo savotišku rekviem visoms bolševikinio teroro aukoms. Baronas fon Korenas filme „Blogas gerasis žmogus“ (1973 m., režisierius Josifas Cheificas), sukurtame pagal A. Čehovo apysaką „Dvi-kova“, pademonstravo, kad aktorius gali sodriai vaidinti antipatišką ciniką. Politinio pamfleto „Misterio Makinlio pabėgimas“ (1975 m., režisierius Michailas Šveiceris) dainininkas Brechto spektaklių maniera ironiškais „zongais“ komentavo istoriją apie nevisavertiškumo kompleksą kamuoja-mą žmogų (jį suvaidino Donatas Banionis), nusprendus nuo siaubą keliančios realybės pabėgti į ateitį. Linksmame farse „Sakmė apie tai, kaip caras Petras negrą apvesdinio“ (1976 m., režisierius Aleksandras Mita) V. Vysockis persikūnijo į... etiopą. A. Puškino „Mažosiose tragedijose“ (1979 m., režisierius Michailas Šveiceris) jis nuvainikavo Don Žuano mitą. Bet labiausiai, ko gero, žmonės

Vladimiro Vysockio kapas Maskvoje.

prisimins V. Vysockio Glebą Žeglovą – kovos su banditizmu virtuoza TV seriale „Susitikimo vietas pakeisti negalima“ (1979 m., režisierius Stanislas Govoruchinas).

Ateisiu pasiimti jūsų sielu

Praejas metams po V. Vysockio mirties, 1981-aisiais, išleistas pirmasis jo poezijos rinkinys „Nervas“. RTFSR nusipelniusio aktoriaus vardas jam suteiktas tik 1986-aisiais. O dar po metų už dainas ir Žeglovo vaidmenį filme „Susitikimo vietas pakeisti negalima“ V. Vysockiui skirta SSRS Valstybinė premija.

1989 m. bardo sūnus Nikita netoli Tagankos teatro įkūrė V. Vysockio muziejų.

Daugiau nei 30 gatvių (net Bulgarijoje ir Vokietijoje) pavadintos aktoriaus vardu.

Buvusios SSRS teritorijoje stovi dvi dešimtys V. Vysockiui skirtų paminklų (vien Ukrainoje trys).

Dainininko vardu pavadintas asteroidas „Vladovy-scockij“ (dangaus skliauto planetų kataloge jo numeris 2374).

Dokumentinių filmų apie V. Vysockį tiksliai su-skaičiuoti neįmanoma. 2011 m. buvo sukurtas va-dybinis filmas „Vysockis. Ačiū, kad gyvas“ (režisierius Piotras Buslovas), kurio scenarijų paraše aktoriaus sūnus Nikita, o pagrindinių vaidmenų sukūrusio aktoriaus Sergejus Bezrukovo grimas buvo da-romas atkartojuant paties V. Vysockio pomirtinėje kaukėje atsispaudusius bruožus.

Agresyvi reklama ir visai suprantamas publikos dėmesys pikantiškoms garsenybių asmeninio gyvenimo detalėms tikslą pasiekė: filmas sulaukė di-delio žiūrovų dėmesio ir tapo neigiamų recenzijų čempionu. Aktorius Dmitrijus Pevcovas pareiskė, kad šis „nekrofilijos aktaς“ neturi nieko bendra su kultūra. M. Vlady pasisakė dar pikčiau: „Tai amo-ralu ir neetiška. Jei būčiau tikinti, pasakyčiau, kad tai nuodémė.“

Teisus buvo poetas Jevgenijus Jevtušenka, savo eilėraštį, parašytą tuo po V. Vysockio mirties, pabaigęs šiai skaudžiai žodžiais: „Gyvenimas baigėsi, prasidėjo išpardavimas...“

„Nemunas“ rekomenduoja

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube – „Subtilumas“

Antradienį, vasario 12 d., Kitokio kino klube žiūrėsime prancūzišką melodramą „Subtilumas“. Taip savo knygą ir pagal ją sukurtą filmą pavadino prancūzų rašytojas Davidas Foenkinosas.

Kukli mergina Natali netikėtai kavinėje susitinka Fransua, ir ši pažintis baigiasi sėkminga, bet neilgai trukusia santuoka. Mylimuosius išskiria Fransua mirčius. Kelerius metus Natali mokosi gyventi viena, pažinusius jausmus ir pasiklovusi visas žaizdas gydan-

čia darbo terapija. Atsitiktinai jaunos našlės gyvenime atsiranda kitas meilės objektas. Viskas prasideda nuo bučinio, kuriuo Natali, pati nesuprasdama kodėl, kartą apdovanoja savo kolegą Markusą. Nors vyras neatrodė tinkantis jai į porą, prasideda humoro ir prancūziškos elegancijos kupinas romanas, subtiliai griaunantis šiuolaikinės gyvensenos stereotipus.

Ar galima atgauti prarastą gyvenimo skonį? Pažanšų klausimą dažnai formuluoja dramatiškų siu-

žeto posūkių nestokojančios knygos ir kino melodramos. Atsakyti galima įvairiai. D. Foenkinosas pasirenka populiarę pozityvų variantą, kuris ir žiūrovams labiau imponuoja.

Nuostabūs Paryžiaus vaizdai (bravo operatorui Remy Chevrini!), sentimentalai muzika, gražūs aktoriai ir puošnūs interjerai – to pakanka, kad lengvas kaip oro bučinys „Subtilumas“ patiktų romantiškus išsiilgusioms sieloms.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kiek sveria mūsų gyvenimas?

Beveik kiekvienas garsus aktorius bent kartą užsimano pats sukurti filmą. Retai kada tokie bandymai pakeisti profesiją duoda puikų rezultatą, bet Robertui De Niro ši rokiuotė tikrai pavyno. „Bronkso istorijoje“ (ketvirtadienis, 22.40 val., BTV) garsus aktorius suvaidino autobuso vairuotojā Lorensą Anelią, kuriam nepavyksta apsaugoti savo devynerių metų sūnaus Kalodžero nuo Bronkso nusikaltelių pasaulyje. Berniukas, žinoma, myli savo tėvą, bet, ko gero, didesnis autoritetas jam – rajono „frakjerių“ vadeiva Sonis. Kalodžeras buvo Sonio nusikaltimo liudininkas, tačiau neišdavė gangsterio ir tapo jo draugu. Tolimesnių įvykių branduolių sudaro aštuonerius metus trukusios Lorenzo pastangos grąžinti banditų romantikos virusu užsiskrėtusį sunūj doros kelią.

Nuotykių filme „Žvaigždžių dulkes“ (penktadienis, 21.00 val., TV3) R. De Niro vaidina kapitonu Shakespeare' u vadinamą ekscentrišką piratų vadą. O ši stebuklinė pasaka apie tai, kaip kartą iš dangaus nukrito žvaigždė, pavirtusi šviesiaplauke mergina Ivetė. Ieškoti šios žvaigždžių merginos iškeiliauja jaunas vaikinas Tristanas. Bet jis parūpo ir trims raganoms, kurios trokšta sužinoti amžinos jaunystės paslapčių.

Romantinėje dramoje „Viskas ore!“ (šeštadienis, 22.25 val., TV3) George'as Clooney vaidina Rajeną Binhemą. Jo darbas – pranešti atleidžiamiesiems darbuotojams apie juos ištikusią bėdą. Ši misija reikalauja gerų psichologo savybių. Mat kartu su atleidimo fakto konstatavimu šoko ištiktam nelaimėliui būtina įteigtis mintį, kad permaina jam išeis tik į naują.

Karčią žmonių atleidimo procedūros piliulę Rajeną mėgsta pagardinti visai kitokio pobūdžio ben-

dravimu su jam nepažįstamais žmonėmis, kuriuos vyras savo trumpos viešagės metu pakviečia į seminarą intriguojamu pavadinimu „Kas yra jūsų kuprinėje?“

Si vieta paskaita prasideda tradiciniu raginimu susimąstyti. „Kiek sveria jūsų gyvenimas?“ – paklauzia susirinkusiuoj Rajenas. Ir po pauzės tėcia: „Išsivaizduokite, kad tempiate ant savo nugaros į kuprinę sudėtus būtiniausius daiktus. Pajuskite, kaip diržai įsiveržia į jūsų kūną. Kuprinės turinys kasdien pasipildo. O kur dar namai, automobilis, televizorius, dvigulė lova? Sukraukite į kuprinę ir juos, o dabar pažandykite žengti keletą žingsnių. Sunku, ar ne?“

Vėliau laukia raginimas visą nepakeliamą naštą mintyse sudeginti ir palikti tik tai, kas iš tikrujų svarbiausia. Kol nustėrė klausytojai bando įsivaizduoti tokią gyvenimą palengvinančią procedūrą, Rajenas su savo kelioniomis kuprine jau skuba į naują lėktuvu reisą. Kad praneštų kitiems žinią apie atleidimą iš darbo ir pasidalysyt nauju vilčių dvasia.

Kad vesternai kuriami ne tik Amerikoje, žinome seniai. Štai dabar didžiuosiuose ekranoose rodomas Quentinu Tarantino „Istrūkės Džango“ yra priminiamas apie tuos filmus, kurie prieš keturis dešimtmecius buvo kuriami Italijoje ir dėl to ironiškai vadinti „spagecių vesternais“. O komiškas vesternas „Geras, blogas, trenktas“ (šeštadienis, 23.00 val., LRT) sukurtas... Pietų Korėjoje. Keistuolis vagis Te Gu Junas kartu su brangenybėmis iš japonų bankinininko lagamino atsitiktinai pagrobia žemėlapį, kurį jam perdarė aukštasis Korėjos pareigūnas. Siekdamas jį susigrąžinti pareigūnas siunčia Te Gu Juno pėdomis žiaurą ir klastingą banditą Čiang I Paką.

Romantikos troškulų savaitgalį malšins elegiskas „Rudu Niujorke“ (šeštadienis, 23.40 val., Lie-

tuvo ryto TV), kuriamė kilniai pražilės Richardas Gere'as vaidina madingo restorano Niujorke savininką Vilą Keiną. Jis – trumpalaikių romanų meistras. Tačiau susipažinės su Sarlotą Filding (aktoriė Winona Ryder) šis mergišius supranta, kad jam dar anksti save vadinti moterų psychologijos žinovu.

Dar visai nesenai mintis kurti komedijas apie Vietnamo karą amerikiečiams būtų pasirodžiusi šventvagiška ir sukelty audringus karo veteranų protestus. Vyresnės kartos JAV režisieriai gana ilgai nagrinėjo skaudžias grobuoniško karo pasekmes savo tautos dvasinei sveikatai ir nuoširdžiai atgailavo už politikų amoralumą. Pernelyg brangiai amerikiečiai sumokėjo už šią istorinę pamoką, kad iš jos būtų galima šaipyti.

Bet keičias rūbai margo sveto. Daugelį padorusio ir morales tabu jau sulaužę šiuolaikinės amerikietiškos komedijos meistrų puolė į dar vieną mūšį su tradicijomis. Filme „Griaustinis tropikuose“ (šeštadienis, 0.30 val., TV3) kraujas liejasi laisvai, sproginimai griaudi linksmai, o ore efektingai skraido susprogiusį žmonių kruvinos galūnės. Pradžioje tikrai juokinga, nes aišku, kad matome, kaip filmuoja mas kariniš kinas ir kaip butaforiniai triukai paverčiami visai įtikinamais kruvinais reginiais. Bet kai veiksmo filmų herojus Tagas Spydmenas su keliais partneriais atsiduria tikrose džiunglėse realaus karo epicentre, dauguma filmo juokelių pakvimpia visai ne pergalės kvapu.

Veiksmo trilerio „Sakalo akis“ (sekmadienis, 22.15 val., TV3) herojams Džeriu Šo ir Reičel Holman taip pat bus lemta patirti kraują gyslose stingančių nuotykių. Viskas prasideda nuo nepažįstamų moters skambučio. Toliau – dar baisiau: šūviai, sproginimai, FTB tardymai, o abi visiškai susipainijusios rafinuoto šantažo aukos bus planingai stumiamos į žiauraus nusikaltimo pinkles.

20 Galerija

Salomėja JASTRUMSKYTĖ

Estetinis militarizmas ir istorijos apgultis

„Brunonas I-II-III“.

„Titaniko“ galerijoje Vilniuje praėjusį penkadienį atidaryta žinomo menininko, Vilniaus dailės akademijos profesoriaus Romualdo Inčirausko paroda „Durbė, Žalgiris ir dar kai kas...“ kviečia meno gurmanus į savo išskirtinę „metalų ir istorijos lydinių salę“. Turtingos formos ir tirštосs se-mantikos reljefai, objektais, skulptūrinės metalo plastikos kompozicijos, medaliai (kai kurie jų apkeliavę ne vieną pasaulio šalį ir pelnę reikišmingų apdovanojimų) provokuoja mintis apie grynas substancijas ir daugialypes praeitis, tūstancias nuo daiktų, įvykių ir asmenų. R. Inčirausko kūriniai

atveria neramias tiesas apie tai, jog dabarties pa-saulis praradęs grynujų substancijų pajautą lygiai kaip ir pačių juslių pirmapradžiukumą, istorinis įvykis suvokiamas kaip nebejudantis vabzdys inkliuze, o istorija lieka tariama laikiškumo vaizdinių suma. Ramūs ir tvirti, estetiškai gérėtis skirti R. Inčirausko sutverti padarai sukuria nejveikiamą istorijos apgultį.

Judrios ir nejudrios istorinės sumos klausimu vargu ar kada bus susitarta, nes kolektivinė at-mintis yra vienas nestabiliusiu žmonijos būvių. Taip jau susiklostė, jog, Patriko Huttono žodžiais tariant, „meno išradimas išterpė tarp žodžio ir rašto, kad sukurtų naujas prasmes tam pasauliui, kuris praradęs ryšį su šiai atminties instrumentais“. Atkurti / sukurti istoriją gelsvame pergamente ar geltonuose metaluose (plg. geltonuosioue puslapiuose), vadinas, atnašauti auką išmonei, kuri vilioja ir veda praeities mūsių sėkmę į vaizdinių malonumą. Istorinis māstymas yra reginys bei grožis ir kaip reta nuosekliai jis išsiskleidžia R. Inčirausko kuriamuose istoriniuose naratyvuose. Sū-pindamas dokumentinį puantilizmą su bibliniais kolosais, lengvai metalų substancijomis manipuliujantis kūrėjas išvynioja universalią ir veik ne-istorinę istoriją, kuri yra neaprépiami pasakojimai apie trumpaamžių sąmonės fosforą, „vaizdasėjį“ nuolat tuščiame, neapgyventame istorinės kai-tos lauke – juk kiekvienas statinys yra būsimų griuvesių atveriamas prologas būsimam statiniui. Ir taip keleidoskopiskai be pabaigos. *Istorinio vaizdinio kontinuumas* tiesiogiai pasirodo R. Inčirausko „metalo menėje“, kur tarp formos ir ma-terijos įvarytas laikinumo pleištas stirkso pagal susitarimą tapęs portretu ar batalija. Turbūt teisi-

ra Azade Seyhan, manydama, jog „tieki istorinė, tiek meninė reprezentacija gali būti mimetinė arba netiesioginė, nes visumos idėja yra abstrahuota nuo išorinės objekto formos ir performuota vaizduotėje nusileidžiant aukštėsnei tiesai“. Nors tiek menininkai, tiek istorikai imituoją ir reprezentuo-ja, tik mene galima laisvai žaisti tikrovės apraš-komis, na, o istorikai turi pasinerti tikrovėje, jai atsiuduoti ir tik taip atkurti įvykių vidinius rysius. Išsijautimas ir empirinis faktas tarsi susilydo isto-riiniame patyrime. Vaizduotės darbas yra pirmutini-s praeities rekonstravimo principas – R. Inčirausko visa persmelkiančios aliužios į knygų knygą Bibliją ne tik teigia neempirinės istorijos būtinybę, bet savaip apklausia ir rašytinės atminties ne/būtinumą ir trapumą, sunkiai išveriamą taria-mą faktą „neegzistavimą“ nesant rašytinių šaltinių (čia turėkime omenyje kad ir Lietuvos vardo giminimą žymincios 1009 m. datos efemeriskumą).

Taigi su istorinio pasakojimo sąlygiškumu sutinka ne tik milžiniškų knygų autoriai, – istorijai skirti foliantai masyvūs lyg R. Inčirausko nesenai sutvertos bronzinės Telšių Šv. Antano Paduviečio katedros durys. Istorijos neapibrėžtumu mégauja-masi ir meno valdose, imantis laiko teritorijas žy-metį įvykius ar asmenis mėgdžiojančiais ribožen-kliais. Todėl Žemaitijai ištikimo kūrėjo „Durbė, Žalgiris ir dar kai kas...“ pasirodo lyg iluminacija nerupestingos ankstyvos istorinės knygos, kur fak-tas ir legenda dar neskiriama. Groteskiškos minia-tiūrinės varinės kariuomenės, sutelktos ant iš to paties metalo padaryto stalo, reginys yra tarsi šios išsivaizduojamos „metalinės knygos“ moto, kur istoriniai faktai tarsi susilygina / susilydo savo ver-te, tampa parankūs, maži, čiupinėjami, stumdomi,

nuolankūs visoms įmanomoms reikšmėms, kokių tik užsimanyti autorius ar žiū-rovas. Jie klausnūs ir gali būti sunaikinami be jokio patoso, lengvai vieną vizijos planą pakiečiantys kitu. Isto-rija mégsta žaidimus savo pačios pavidala, o visi me-taistoriniai „metažaidimai“ savo ruožtu tampa begalinio jos pasakojimo dalimis – jie kaip ir geležys, kaip ir juos siurbiantys mūšiai nesi-baigs: kol bus rūdos bent vienoje kasykloje ir kol metalai bus lydomi, tol truks aš-menų žymės ant akmenų ir kaulų, iškasamų istorinėse vietose pačiai istorijai iš-kiinti jos materialumu, galu-gale – substancialumu. Nes istorija nėra tik dvasia. Fer-

Medalis Hansas Kristianas
Andersen 200.

„Stalo žaidimas“.

nando Baezas „Pasaulinėje knygų naikinimo istorijoje“ svarsto, dėl kokių priežascių ugnis tapo dominojančiu veiksniu knygų naikinimo procese: „Ugnies panaudojimo priežastis akivaizdi: ji parvercia kūrinio dvasią gryna materija.“ Kad istorija yra ypatinga vaizduotės sritis, gynasis kūrinys, sutaria ne tik sažiningiausiai istorijos pasakojimų meistrai, bet ir, pavyzdžiu, knygų naikintojai ar neįtinkančiu epochai paminklų lydytojai, tikėdam, jog ugnimi galima perkeisti tikrovęs ir vaizduotės būvius, o dvasią – iria medžiaga, taip pakrepiant istorijos tēkmę geidžiamą ir įsivaizduojamą vaga. Todėl istorija tampa vaizduotės metamorfozių ir jų susiréminimų vieta, kur vieno tariamo pasakojimo pulkas sukeliamas prieš kitą. Kad „istorija yra produktas, kūrybinių žmogaus pastangų rezultatas, interpretacijos ir reprezentacijos sintezė“, tenka pritarti ir Jornui Rusenui.

Taigi papasakoti istoriją be visokeriopos išmonės ir ugnies neįmanoma, lygai kaip performuoti bronzą be karsčio. Istorija yra rūkstančių permainų muziejus, ir, jei pažvelgtume į praeities plynės besigérinčio dangaus akimis, *sub specie aeternitatis*, regą prikaustyti neįtikėtinas auksinis karingumas, šių dienų kalba sakytume: globalus ir didingas militarizmas, pulsuojančiu gyvybės instinktu persmeliantis kiekvieną veiksmą, kuris veikiausiai dėl to ritmingai atsikartoja. Galima paméginti dar kartą išdegti bibliinius siužetus, suvesti Juditą ir Holoferną aistrui ir kardui, – vienaip ar kitaip jie nuolat gržta į R. Inčirausko kūrinių metamorfozes, – bet ir šioje knygų knygoje mitinė / istorinė vaizduotė susitinka save karō apdarais. Nūdienis istorinis māstymas daugelio protų sutarimui istorijai, kaip praeities vartojo formai, priskiria gana pragmatinių prasmių. Tai ir koletyvinės tapatybės patvirtinimas, sutelktis katastrofų ir visokių griūčių akivaizdoje, ideali mentalinė atraama susiduriant su absoliučios kitokybės pavidala, bendras kaitos ir atsitiktinumų patyrimas. Tačiau visą ši istorijos pragmatizmą dengia savisaugos šarvas, gintis, sukurianti išskirtinį *estetinio militarizmo* toną bet kokieje istoriškumo apraškoje. Nesvarbu, ar pati istorinė atmintis yra iš esmės militarizuota, ar tai jos estetinė refleksija sekā grožio, galios ir statuso kanonus, kurie niekada nebuvuote įteisinti be kovos. *Estetinė apgultis kuria istorijos vaizdą* – būtent tokį jį regime visoje R. Inčirausko parodoje.

Istoriografijos estetinimas remiasi giliomis tradicijomis. Daug prie to prisidėjo, pavyzdžiu, Johanas Gotfridas Herderis XVIII a., tikejės, jog istorinių ryšių daugialypumo reprezentacija pavaldžiai poetinės kalbos lankstumui, o vėliau visas romantizmo laikotarpis istoriją suvokė ne tik kaip fragmentų vėriji, bet ir kaip neužbaigtą būtinybės ir galimybės įtampą. Romantinis *neužbaigtos istorinio įvykio* tonas akivaizdžiai persmelkia ir sieja R. Inčirausko kūrinius – istorinio įvykio pavidalas visada yra tik nuspėjamas, tai veikiau estetinė rekonstrukcija. Savo reljefuose, medaliuose, skulptūrose R. Inčirauskas pabrėžia performatyvų aspektą, leisdamas kisti kūrinio formai ir kartu jos nešamai prasmei. Štai medalyje, skirtame Žalgirio mūšiui, aptinkame tik milžiniškas rodykles, tuščius vektorius, t. y. išgrinintą būtinybės ir galimybės istoriją, galios judesį, padariusi momentinį veiksmą ir daugiaamžę įtaką. Mūšio pabaiga simbolizuoją tokis metalio sprendimai: daugybė smulkų varželių, laisvai pažertų ant bronzinio disko.

Atsitraukus kiek galima nuošaliai ir žvelgiant į bet kokius menų mėgius, imamus iš istorijos, tikrai išnyra ypatingos atviros, kintančios, militarizmu atmieštos estetikos veidas, kuris visada atgręžtas į tai, ką palieka viską pamirštantys kartų knibždėlynai. Jei atsimenami mūšiai ir jei jie jau nugrimzdę į mito ūką, tuo labiau jie tinkami jusli-

niam visos istorijos regėjimo metodui, kuriam nevalia priešintis. Istorinė vaizduotė akla be galios, puolančios galią, ir neramų kaitų, kurios net tai kias sajungas laikė degančioje apgultyje.

Kaip menas iš/naudoja istoriją? Svyruodamas tarp pertekliaus ir jo sunaikinimo, tarp prabangos ir pragaišties, tarp Eroso ir Tanato troškulio (nesnūnai istorinį vyksmą leidžiama regėti ir psichoanalitiniu živilgsniu), jis iš istorijos sunkia karą kaip stipriausią iš žmonijos aistru. Todėl kalbėti apie *estetinį istorijos militarizmą*, regis, visai priderama ir R. Inčirausko tariamai apologetinės kūrinių akivaizdoje. Net jei datos mieguistos ir abejinės, po jų priedangomis suginti reginai kelia reliktių buvusių ir beveidžiai tapusių įvykių triukšmą. Iš tiesų nuo istorijos pirmiausia lyg čerpės nusilupa veidai, jų lieka vos vienas kitas, ir didžiausias istoriniai dalykais užsiemusio menininko darbas – pripildyti atminties žiotis netikrų veidų ir kūnų. Istorinių įvykių reprezentacija yra keista estetinė ekshumacija, vykstant įsivaizduojamų mūšių įsivaizduojamuose laukuose. Taip veidų tirščiai atauginamas ir priartinamas tolimo įvykio tiešiogišumas pagal panašumą į apgyvendintą savimi dabartį. Tiražuojami tie patys, bet skirtinges semantines prasmes telkiantys veidai R. Inčirausko darbuose artimi viduramžių paveiksliniams naratyvams, bet ironiškai apklausia „īvykio aprenimo anonimo veidu“ būtinybę istorinėse fikcijose. Tas pats iš bronzos išlietas barzdotas veidas R. Inčirausko kūriniuose kartoja tapdamas bet kuo ir žymėdamas erdvę bet kur – kaip inkliuzas šiuolaičiui pastato (bet stovinčio buvusių istorinių pastatų vietoje) sienoje, grindinyje ar netgi kitame žemės rutulio krašte, kitoje šalyje, paversdamas *neaprēpiamą erdvę istorijos begalybės įamžinimo medaliu*. Paradoksali ribinių žodžių sekā irgi nurodo istorinės reprezentacijos faktivumą ir ribas, kuriomis R. Inčirauskas mėgaujasi savo darbuose. Istorijos kontinuumas čia pasirodo kaip vaizduotės procesijos baldakimas.

Beje, kuriant „istorijos pasakojimą“ pamirštamias lūkestis, vijės minias į prazūties kraterius, kurie nūnai atrodo dailūs, lyg išskobti paisant klasikinių grožio kategorijų. Meno kūrinių atsitolina ir pasakoja *istoriją po lūkesčio*, dažniausiai (su retomis išimtimis, tarkim, kokia yra holokaustą fiksujanti atmintis) kaip jo išispildymo triumfą. Toks žygis visuomet selektyvus, jis vejas vien estetinį principą, kaip vienintelį, tinkamą karūnuoti (ar suklastoti) galią. *Militaristinė post-retorika* nesvetima R. Inčirausko braizui.

Istorinių vaizdinių neįmanoma atsieti nuo estetikos. Tai akivaizdu savito užmojo kūryboje, kokia regime R. Inčirausko „metaliniuose epuose“. Jame tarpstantys objektai, skulptūros, medaliai –

tai ir menami *autodafė kūriniai*, t. y. rajūs estetinių objektų, susiurbę į save kitų sunaikintų daiktų dalis ir medžiagas, tai destruktyvus *ready made*, kai autorius sudrasko „gatavą“ daiktą, kad jis tapą dalimi kito, kuriamo, gaminamo dirbinio, bet taip, jog atpažįstamomis dalimis primintų tvarumo ir nykties konvulsijas. Jau pats kūrėjo techninis metodas nurodo destrukcijos ir grožio apykaitą, išprastą epochą lavinoms, kai kova ir lūkestis buvo auksčiau už tvermę, varpas pagelbėdavo patrankai, katedra – tvirtovei vien savo gryna materija. Plastinės naudos vejamu perkonstravimui, daiktų vientisumo išskaidymu R. Inčirausko kūrinių atskleidžia trapią medžiagos ir formos dramą istorijos puslapiuose / mūšių laukuose, metaforiškai suartindami plastišką karštystę metalą ir sklidžių šlovės įniršyje kraują. *Istorinė vaizduotė yra estetinis galios sandėris* – byloja R. Inčirausko kalama geležis, įgaunanti tai vežimo, tai pakriko somnambuliškų kareivių pulko, tai biblinio, bet būtinai žudžiusio individu pavida, tai šarvu ir kitų karybos atributų pabrėžtinai įmantrių formą, susivyniojančią į semantinių labirintų vijas.

R. Inčirausko darbuose istorija ir galia estetinama iki pavojingos ribos – tarp pakylėtojo, „grynojo“ meno ir chimerinių, ironiškų, tiesmukų vartojimo objektų sąaugos. Tačiau, jei viena *cliché* būtų kičas, tai paskleista jų šimtinė jau kelčių didybės jausmą, saiko Umberto Eco. Tad įtarai memorialinė intencija išskaido į daugybę intriguojančių potekšcių. Vienos jų iš tiesų pagarbai tempia vilkstines iš vizijinių XIII–XV amžių, kitos grėsmingai priartėja prie pseudo-nihilistinių grimasų, besiraišvančių nušveisto vario blizgesyje. Bibliniai ar dokumentiniai motyvai pasirodo it George'o Battaille'o įtikėta kūniškoji begalybė, paradoksalii kūno transcendencija, tik su metaliniiais apkaustais (lyg stebuklinguose paveiksluose), kai anapus portreto ar metalio vaizdavimo principu nukirstos galvos – anapus antropologinės paslapties kupino, didingo „portreto ir pjūvio“ kanono – nebéra nieko, kas sulaikytų įvykio įrimą. Nes kiekvienas portretas – tariamos agresijos atvaizdas. Tai ypač išryškėja medaliuose, monetose, biustuose, kur galvą nuo kūno atskyres neva abstraktus pjūvis rafinuotai padailinamas, nublizginamas, nulyginamas, kad menama kardo intervencija neužkliūtų jokioms interpretacijoms; tai tobula agresijos užmarštis, paslėpta po tobulu vaizdavimo kanonu. Istorijai reflektuoti skirtos meno pajėgos, ar tai būtų žanrai, ar autorinio braizo atvejai, kartais vejas iš pjūvio properšą į giluminį istorijos kaip represijos, smurto, prievertos klodų. Nors pažvelgia į šių plyšių, švytinčių įmantrumo ir tiesos sąvaroje, lyg atsiklitinai, bet properšos archetipas yra persmelkës istorinių vaizdavimų – nuo iškalbingų emblemų, karancių iš debesų prodreskés, šilkų draperijomis aprémintos žaizdos ir netgi mūšio stebėjimo nuo kalvos pro dulkętą žiūrono akutę.

Tikri ir metaforiniai mūšiai yra istorijos dugnas ir dangtis – R. Inčirausko metalo plastikoje nuolat užsimenama apie nutylėtajį istoriškumo tūri, sudarytą iš troškimų, tikėjimų, euforijų, ekstazių ir nebūtin grimzstančių vėliavų, bekūnų kūnų tūri, kuris yra ir beformis kaip „boschiškasis promaterijos ežeras“. Tada R. Inčirauskas atveria ištakas tų formų, gimusią dėl išlaisvinančio išrimo, išvesdamas jas laisvam vaizduotės veiksmui ir parodydamas metalo / faktu / individu nestabilumą, žaismę, netikrumą, ižūlumą, mutacijas, grobimą, – aitrių neišvengiamybę ištisais amžiais veikiant įsivaizduojamai laisvai valiai.

„1413-2013“.

22 Kampus

7 d., ketvirtadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietu kainos – 15, 30, 40 Lt.

8 d., penktadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Antano Škėmos „Balta drobulė“. Drama. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 10, 30, 40, 60 Lt.

9 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Juozo Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedia. Režisierius Tomas Erbréderis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

10 d., sekmadienį, 12 val. Didžiojoje scenoje – Ineses Paliulytės „Astrida“. Muzikinis spektaklis vaikams. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 15, 20 Lt.

10 d., sekmadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Bilijanos Srblijanovič „Skériai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 35 Lt.

12 d., antradieni, 12 ir 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Moderatoriai“. Vienos dalias forums. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieto kaina – 35 Lt, moksleiviams ir studentams – 20 Lt.

13 d., trečiadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – „Jeruzalė“. Ekscentriška tragikomedija pagal Jez Butterworth. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

13 d., trečiadienį, 19 val. Tavernos salėje – Tono Guerros „Ketvirtoji kedė“. Vienos dalias komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 20 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

7 d., ketvirtadienį, 18 val. Eženo Jonesko „Plikagalvė damininkė“. Vienos dalias absurdo komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

8 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

9 d., šeštadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmams (N-18). Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

10 d., sekmadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

9 d., šeštadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiaukojamą drau-

gstę. Nuo 6 m. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Bilieto kaina – 8 Lt.

10 d., sekmadienį, 12 val. „Šeimynėlė iš didžiosios girių“. Žaisminga pasaka apie vienos dienos Kaukų šeimos nuotykius. Nuo 3 m. Režisierius Olegas Žiugžda. Bilieto kaina – 8 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

7 d., ketvirtadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Jaliulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

8 d., penktadienį, 18 val. Kolo Portero „Bučiuok mane, Keit“. Skirta solistės A. Cicénaitės jubiliejui. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Vilma Dabkienė, choreografė Vesta Grabštaitė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

10 d., sekmadienį, 18 val. Gaetano Donizetti „Liučija di Lamermur“. Trijų veiksmų opera. Muzikos vadovas ir dirigentas Julius Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Šeduikis, scenografas ir šviesų dailininkas Andu Dumitrescu, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choremeistrai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

7 d., ketvirtadienį, 18 val. vyru ansamblis a cappella „Quorum“. Bilietu kainos – 30, 40, 50 Lt.

8 d., penktadienį, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Imants Resnis). Solistas Mario Hossen (smuikas, Bulgarija). Dirigentas Imants Resnis. Bilietu kainos – 15, 20, 25 Lt.

10 d., sekmadienį, 17 val. Improvizacijos meilės tema. Judita Leitaitė (mecosopranas), Marija Safarjans (smuikas, Rusija), Sergey Maltsev (fortepijonas, Rusija). Bilietu kaina – 10, 15 Lt.

12 d., antradieni, 19 val. Donatas Montvydas – „Leisk mylė stipriau“. Bilietu kainos – 64–84 Lt.

13 d., trečiadienį, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras „Can You Feel the Love Tonight“. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius). Solistai: Rosita Čivilytė (vokalas), Evelina Sašenko (vokalas), Jeronimas Milius (vokalas), Rafaailas Karpis (vokalas). Dirigentas Ričardas Šumila. Bilietu kainos – 40, 50, 70 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapienos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

V. Putvinėlio g. 56 www.kmn.lt

7 d., ketvirtadienį, 18 val. kūrybinis praktinis seminaras „Vienos detalės paslapčis“. Renginio metu drabužių dizainerė Loreta Andriukaitienė papasakos, kaip tinkamai priderinti stilingus priedus ir aksesuarus, kad šiuolaikinė veikli moteris kasdienybės verpetuose kaskart išsiskirtų iš minios ir atrodyti nepakartojamai. Bilieto kaina – 10 Lt. Bilietus galima įsigyti Kauno menininkų namų „Mūzų svetainėje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val. ir prieš renginį), o taip pat visose *Tiketa* kasoje (aptarnavimo mokestis iki 4 Lt).

9 ir 10 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodekyje – varpų muzikos koncertai. Skambės XX amžiaus muzika. Kariljonu skambins Julius Vilnonis.

9 d., šeštadienį, 12 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – Užgavėnių karnavalas su liaudiškos muzikos ansambliu „Bočiai“ ir nuotaikingom kaukėm. Iėjimas nemokamas.

7 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“: Užgavėnių kaukės iš tradicinių ir netradicinių medžiagų. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36715.

9 d., šeštadienį, 15 val. KTKC – paskaita „Nepriklausomybė ir laisvė – išorinė ir vidinė“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su kraštotyrininkė Jūrate Dručkiene: „Vasario 16-tosios signataro Jokūbo Šerno gyvenimas ir darbai“.

11 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: Užgavėnių kaukės (popieriaus masė). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49904.

12 d., antradieni, 11 val. J. Grušo memorialiniame muziejuje (Kalniečių g. 93) – šventė „Užgavėnių šurmuly Žaliakalnyje“. Iėjimas nemokamas.

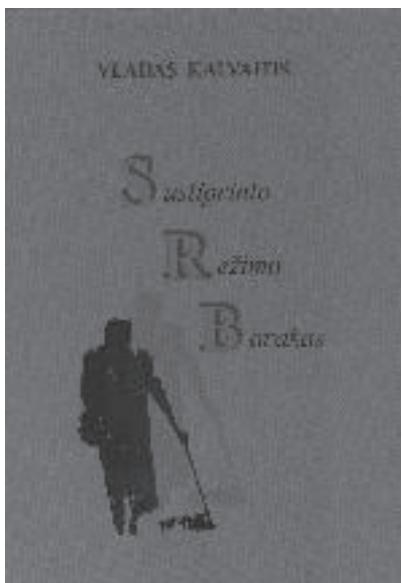
12 d., antradieni, 18 val. KTKC – Užgavėnių vakaronė jaunimui „Šokim!“. Dalyvauja KTKC folkloro ansamblis „Sodailio“ (vadovė Daugailė Braziulytė), studija „Gyvasis folkloras“ (vadovė Vita Braziulienė). Iėjimas nemokamas.

12 d., antradieni, 18 val. mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklycioje“: šaliko banguotais kraštais vėlimas. Veda Daiva Vainauskienė. Informacija tel. (8 679) 36715.

Kauno tautinės kultūros centras kviečia dargelių-mokyklų, pradinių, pagrindinių, viduriinių mokyklų, progimnazijų bei gimnazijų mokinius, jų šeimos narius, mokytojus dalyvauti kūrybiniam respublikiniame etnografinės kraštotyros vaikų ir mokinų konkurse „Jei prakalbėtų, daug pasakyti...“, skirtame Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienai. Registracija vyksta iki vasario 22 d. tel. (8 679) 36739. Plačiau: www.ktkc.lt.

10 d., sekmadienį, 12 val. ir 13 d., trečiadienį, 16 val. vaikų ir jaunimo teatre „Vilkolakis“ (Kovo 11-osios g. 108, Kaunas) – S. Ivanauskaitės „Princės ir ménulis“. Neišgalvota istorija Džeimso Terberio kūrinų motyvais. Informacija tel. 31 37 12; *vilkolakis.lt*, *teatras@vilkolakis.lt*.

12 d., antradienį, 17 val. Istorinė Prezidentūra Kaune kviečia į Tauro apygardos partizaninio karo dalyvių fotografijų albumo, kuriame pasakoja ma apie laisvės kovas Suvalkijoje 1944–1955 metais, pristatymą.

7 d., ketvirtadienį, 14 val. Šiaulių universiteto bibliotekos Konferencijų salėje (Vytauto g. 84) – Vlado Kalvaicičio knygos „Sustiprinto režimo barakas“ pristatymas.

9 d., šeštadienį, 15 val. Vytauto Didžiojo universiteto Didžiojoje Auloje (Gimnazijos g. 7) – 2012 metų Tolerancijos žmogaus paskelbimo iškilminga ceremonija.

9 d., šeštadienį, 13 val. Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Aušros“ padalinijoje (Aušros g. 37) – Lino Kruckauskienei knygos „Jorė ir šiaušiukų karalija“ pristatymas. Dalyvaus knygos autore, iliustratorė Giedrė Seniūnienė, redaktorė Rozita Znamenskaitė, aktoriė Dolores Kazragytė, muzikuos Titas Stasiūnas.

9 d., šeštadienį, 12 val. Bažnytinio paveldo muziejuje (Šv. Mykolo g. 9, Vilnius) – edukacinis užsiėmimas šeimoms „Šv. Valentinas“.

14 d., ketvirtadienį, 16 val. – ekskursija „Širdies motyvas“. Šv. Valentino dienai skirtą ekskursiją pradėsime paslaptinguose Vilniaus arkikatedros bazilikos požemiuose. Prie garsių Lietuvos karalių ir karalienių kapų prisiminsime meilės istorijas, nupūsime užmaršties dulkes nuo Barboros Radvitaitės ir Žygimanto Augusto meilės laiškų. Antroje ekskursijos dalyje keliausime į Bažnytinio paveldo muziejų. Stabtelsime prie iš balto marmuro iškalto gražuolės Teodoros Kristinos Tarnovskytės portreto, prisiminsime ją karstai mylėjusį ir jos gedėjusį vyra – dosnųjį Kazimierą Leoną Sapiegą. Sifruodami kitų Sapiegų šeimos giminių epitafijas, ieškosime užuominų apie meilę ir ištikimybę.

14 d., ketvirtadienį – edukacinė diena moksleiviams „Šv. Valentinas“.

In memoriam

VLADAS ŽUKLYS

(1917 12 15–2013 01 29)

Sausio 29 d., eidamas 96-uosius metus, mirė žinomas skulptorius, seniausias Lietuvos dailininkų sąjungos narys Vladas Žuklys.

Dailininkas gimė 1917 m. gruodžio 15 d. Petrograde (dab. Sankt Peterburgas), Rusijoje. 1932 m. baigė Aleksandravélės žemės ūkio mokyklą. 1938–1941 m. mokėsi vakariénėje technikos mokykloje Kaune. 1944 m. eksternu baigė Molétių gimnaziją. Tais pačiais metais išstojo į Vilniaus valstybinio dailės instituto Skulptūros fakultetą. Nuo 1946 m. tęsė studijas Kauno valstybiniame taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute. 1950 m. jį baigė ir įgijo monumentaliosios ir dekoratyvinės skulptūros dailininko specialybę.

1953 m. V. Žuklys atnaujino LTSR dailininkų sąjungos Kauno skyriaus veiklą ir iki 1958 m. buvo šio skyriaus pirmininkas. 1950–1975 m. Kauno vidurinėje dailės mokykloje dirbo skulptūros mokytoju. Nuo 1975 m. atsidėjo kūrybiniam darbui.

Parodose dailininkas émė dalyvauti nuo 1950 m. – pristatė personalinę parodą, dalyvavo daugelyje grupinių parodų Lietuvoje ir sveturi. Dailininkas dirbo tik skulptūros srityje. Jis sukūrė biustų, bareljefų, paminklų, memorialinių lentų, skirtų garsiems kultūros ir visuomenės veikėjams atminti. 1977 m. dailininkui suteiktas nusipelnusio meno veikėjo vardas. Jo kūrinių yra isigiję Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus ir Lietuvos dailės muziejus.

Sausio 31 d. velionis palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

*Lietuvos dailininkų sąjungos
Kauno skyrius*

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakučiūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistika)

Aldona Žemaitytė (publicistika)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

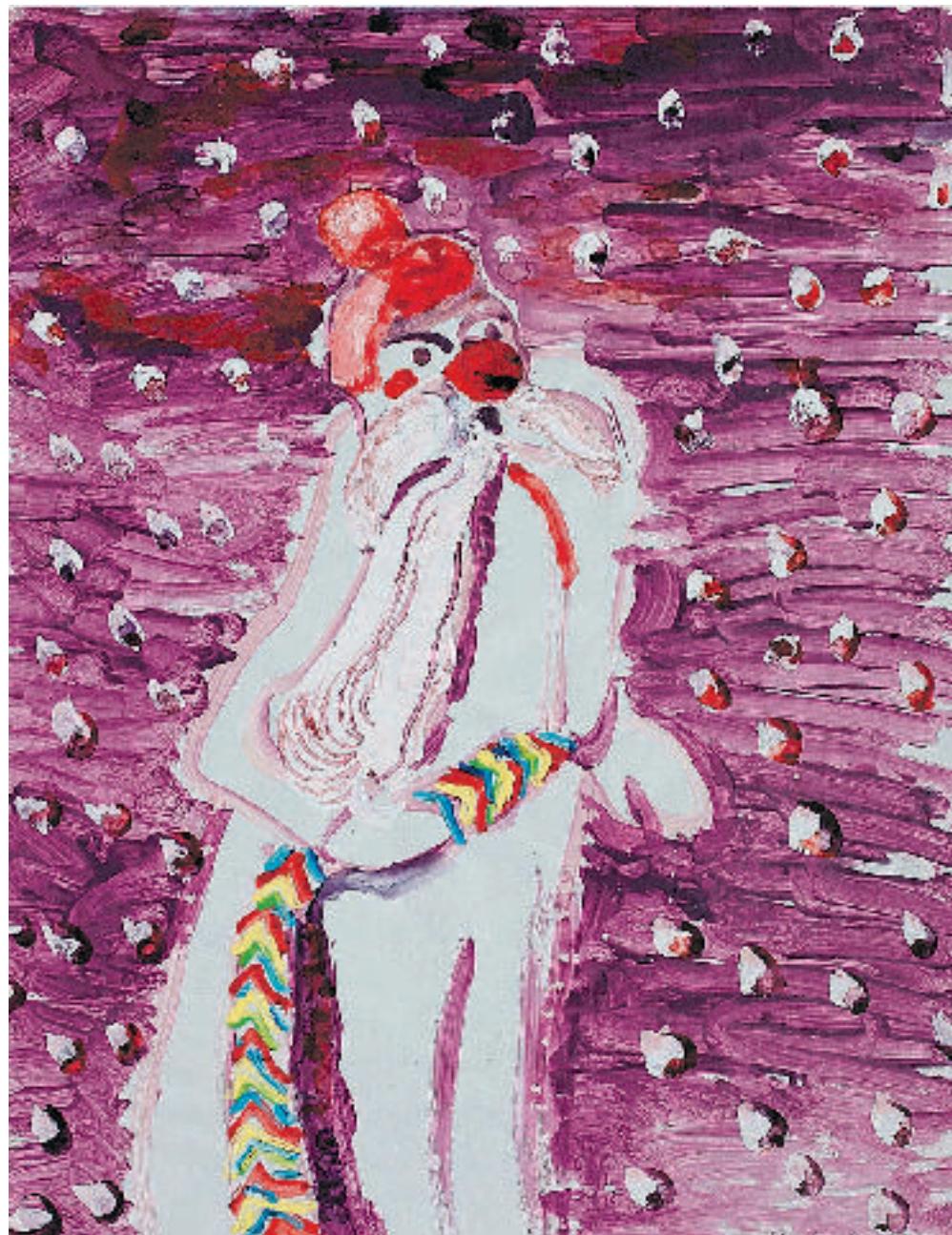
KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIOS IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje vasario 7 d. atidaroma Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės paroda „4 istorijos“.

Keturiose nedidelėse muziejaus salėse pristatomi menininkės piešiniai ir tapybos darbai.

Kiekvienoje jų plėtojama vis kita istorija, tačiau dėl pasikartojančių personažų ir tekstu sąsajų visas keturios istorijos supinamos į vientisą ekspoziciją. Šis vizualus pasakojimas lankytojams pažers įtampos, besikeičiančių nuotaikų ir netikėtų sugretinimų.

Parodą galésite pradėti apžvelgti nuo „Baisios istorijos“ arba pasirinkti salę, kurioje eksponuojama „Paini meilės istorija“. Galima pradėti ir nuo „Istorijos apie vandenį“, o pabaigoje apsistoti ties „Istorija apie ateivius“. Tai žiūrovo pasirinkimas, autorė tegali pasiūlyti mėginti atrasti bendrus jungties taškus.